

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Magisterský

**Studijní obor
(kombinace):** ČJ – OV

DĚTSKÝ ČASOPIS JAKO PROSTŘEDEK INFORMAČNÍ VÝCHOVY
CHILDREN'S MAGAZINE AS A MEANS INFORMATION EDUCATION

Diplomová práce: FP–KPP–2010

Autor:

Markéta HURYTOVÁ

Podpis:

Adresa:

Sv. Čecha 1687

Choceň, 565 01

Vedoucí práce: PeadDr. Jitka Jursová. Ph. D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	Obrázků	tabulek	pramenů	Příloh
92	5	0	0	25	4

V Liberci dne:

(oficiální zadání)

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce za velmi užitečnou metodickou pomoc a cenné rady při zpracování diplomové práce.

V Liberci dne .....

.....

(podpis autora)

Anotace

V teoretické části diplomové práce je popsána informační výchova v rámci druhého stupně základní školy s ohledem na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Následně je popsán historický vývoj dětských časopisů od vzniku dětského časopisectví v 18. století po současné dětské časopisy. Hlavní důraz je kladen na zkoumání rozmanitosti a přínosu těchto časopisů dětskému čtenáři v 21. století. Především jejich struktura, tendence, se kterými jsou vydávány, a následné možnosti dalšího využití, zejména ve školní praxi z hlediska jejich informační hodnoty.

Hlavním řešeným problémem v praktické části diplomové práce je zjištění úrovně využitelnosti dětského časopisu jako prostředku informační výchovy ve školní praxi na druhém stupni základní školy. Výzkum je proveden pomocí dotazníkového šetření na vybraných základních školách ve Východočeském kraji. Kromě toho je zde nastíněn jejich přínos v této oblasti a následujícím navržením několika vlastních možností využitelnosti konkrétních dětských časopisů ve vyučovacím procesu.

Klíčová slova:

Informační výchova, dětský časopis, školní časopis, tvorba časopisu, časopis ve výuce

Annotation

The theoretical part of this thesis describes the information education at the second grade of primary schools with regard to the Framework education program for basic education. Then follows the historical development of children's magazines from the rise of the children's magazineship in the 18th century up to current children's magazines. The main emphasis is insisted on researching of diversity and contribution of these magazines to the children's reader in the 21 century. Especially their structure, the tendency which they are issued with and then the possibility of additional usage, especially in the school practice in terms of their information value.

The main solved problem in the practical part of this thesis is identification of level of the usage of children's magazine as a source of information education at school practice in the second grade of primary schools. Research was made by the questionnaire survey on selected primary schools in the East Bohemia Region. Furthermore, there is an outline of their benefits in this area and following proposals of a few own possibilities of the usage of specific children's magazines in educational process.

Keywords:

Information education, children's magazine, school magazine, magazine making, magazine in education.

Anotación

En la parte teórica de la tesina es descrita la educación informativa en el marco del grado segundo de la escuela primaria con respecto al programa educativo marco para la educación primaria. Después es descrito el desarrollo histórico de las revistas infantiles del principio en el siglo 18 a las revistas infantiles actuales. El acento mayor es puesto al estudio de la diversidad y importancia de estas revistas al lector infantil en el siglo 21. Sobre todo es su estructura, sus tendencias con que son publicadas y después las posibilidades del otro uso, mayormente en la práctica escolar del aspecto de su valor informativo.

El problema mayor que se resuelve en la parte práctica de la tesina es averiguamiento del nivel de la utilización de la revista infantil como medio de la educación informativa en la práctica escolar en el grado segundo de la escuela primaria. La investigación es realizada con el cuestionario en las escuelas primarias escogido en el región de Bohemia este. Fuera de esto es mostrada aquí su importancia en esta región y siguiente propongo mis propias posibilidades de la utilización de las revistas infantiles concretas en el proceso educativo.

La palabras importantes:

la educación informativa, la revista infantil, la revista escolar, la creación de las revistas, la revista en la educación

Obsah

1	Informační výchova na základních školách.....	12
2	Zpravodajství	16
3	Časopisectví.....	18
4	Dětské časopisy	20
4.1	Historie dětských časopisů	20
4.1.1	Dětské časopisy do 19. století	20
4.1.2	Dětské časopisy 19. století.....	21
4.1.3	Dětské časopisy 20. a 30. let 20. století	23
4.1.4	Dětské časopisy 40. let 20. století.....	27
4.1.5	Dětské časopisy 2. poloviny 20. Století	27
4.2	Současné dětské časopisy	27
5	Komiks.....	36
6	Tvorba dětských časopisů.....	38
7	Školní časopisy	40
7.1	Tvorba školních časopisů	41
7.2	Příklady školních časopisů	44
8	Výzkumný problém	47
9	Metodologie výzkumu	49
10	Vyhodnocení výzkumu	50
11	Využití časopisu ve výuce	62
11.1	Návrh vyučovací hodiny s časopisem Junior	62
11.2	Návrh vyučovací hodiny s časopisem Pevnost.....	64
11.3	Návrh vyučovací hodiny s časopisem ABC	68
11.4	Návrh vyučovací hodiny s dětskými časopisy	72
11.5	Návrh vyučovací hodiny s komiksovým časopisem	75

Seznam použitých zkratk

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

VTM – Věda a technika mládeže

SF – science fiction

SCI-FI – science fiction

Seznam grafů

Graf č. 1: Použití časopisů v závislosti na délce praxe

Graf č. 2: Použití časopisů v závislosti na pohlaví

Graf č. 3: Použití časopisu v závislosti na vyučovacích předmětech

Graf č. 4: Použití časopisu v závislosti na časovém období

Graf č. 5: Použití časopisu v závislosti na části vyučovací hodiny

Úvod

O dnešní době se často hovoří jako o informační společnosti. Důvodem pro toto označení je potřeba každého člověka neustále získávat nové informace, tedy jakákoli sdělení, která jsou pro něho nová. Za jejich zdroj se dá v první řadě považovat internet, ale také televize, knihy, noviny nebo časopisy. Z hlediska jejich důležitosti pro osobní i pracovní život člověka je důležité, aby se s nimi naučil pracovat již od útlého dětství. K tomuto cíli směřuje informační výchova, jejímž působením jsou lidé vedeni k získání tzv. informační gramotnosti.

Základy informační výchovy jsou nastíněny v první kapitole této diplomové práce. Obecné pojetí je specifikováno vzhledem k požadavkům kladeným Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání na žáky druhého stupně základních škol.

Časopisy pro děti a mládež neboli dětské časopisy jsou specifickým periodikem určeným pro čtenáře od útlého dětství po dospělost. V dalších kapitolách praktické části je pojednáváno o vývoji dětského časopisectví od jeho počátku v 18. století až po současnost. Zvláštní místo je zde věnováno komiksu, jako jeho specifickému typu. V další části je pozornost věnována školním časopisům a možnostem jejich tvorby jako prostředku seberealizace žáka.

Cílem všech typů dětských časopisů je při vlastní tvorbě nejenom oslovit čtenáře zábavnou formou, ale také ho poučit a dopřát mu všeobecný rozhled. To vše je tvořeno právě s ohledem na jejich věk a komunikační a informační znalosti, vědomosti a dovednosti. Tímto aspektem se dětské časopisy a práce s nimi stávají jedním z mnoha prostředků, jak směřovat k rozvoji osobnosti jedince a jeho informační a komunikační gramotnosti.

Praktická část se zabývá výzkumným šetřením pomocí dotazníku na druhém stupni základních škol s cílem zjistit možnosti a četnost využití dětských časopisů jako informačního prostředku.

Cílem této diplomové práce je navržení možnosti využití právě dětského časopisu jako prostředku informační výchovy, které vychází ze základů dotazníkového šetření, na druhém stupni základní školy tak, aby směřovaly k rozvoji žáka a jeho osobnosti. Některé z těchto možných alternativ jsou nastíněny v závěrečné kapitole této diplomové práce.

1 Informační výchova na základních školách

V dnešní společnosti, která se správně nazývá společností informační, je pod názvem informační výchova často spatřována pouze práce s různými databázemi, virtuální realitou a hlavně internetem. Přesto tomu tak není. Informační výchovou se rozumí jakýkoliv záměrný a cílevědomý proces formování osobnosti jedince. Jeho cílem je dosáhnout toho, aby jedinec byl připravený na získávání, zpracovávání, vytváření a využívání informací ve svém osobním i pracovním životě. Je to velmi dlouhodobý proces, jehož výsledkem je v konečné podobě informační gramotnost jedince. V zásadě se tak jedná o proces získávání „*znalostí a vědomostí z disciplín zabývajících se shromažďováním, zpracováváním, uchováváním, zpřístupňováním a využíváním různých druhů dokumentu a odborných informací, ale také dovedností a návyku pro práci s různými druhy a typy dokumentu a odborných informací a jejich zdrojů.*“¹ A její nedostatek může mezi lidmi vytvářet různé diference a právě informační výchova je proces, který vede k jejímu zmírnění nebo odstranění.

Přestože se školní docházka ve většině případů zaměřuje pouze na získávání informací, jejich interpretaci a memorování, je důležité naučit se s nimi správně pracovat. Naučit žáky základní školy správně pracovat s informacemi je velmi podstatné, neboť pokud nejsou správně vedeni, zdá se jim každá zajímavá informace důležitou. Tento široký zájem jim následně brání ve zvládnutí základních technik práce s informačními zdroji. Metodický postup při práci s informacemi lze na základě zkušeností odborníků pro žáky druhého stupně základní školy nastínit zhruba v této podobě.

„ 1. *Intelektuální zpracování vybraných informací. Nejen pouhé tlumočení nalezené informace podle daného úkolu, ale její využití, zdůvodnění v kontextu s probíranou látkou; spojování poznatků z různých pramenů, popř. jejich hodnocení ... (cca od 6. roč. výše)*

2. *Technika práce se sekundárními prameny, ovládnutí dovednosti, kde a jak vyhledávat vhodné prameny. (od 5. roč.)*

3. *Vyžívání knihoven a informačních středisek, jejich bibliograficko-informačních služeb (vyšší ročníky ZŠ)*“²

---

¹ DOSTÁL, J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy. In *Infotech 2007 - moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Olomouc: Votobia, 2007. Str. 64

² FILIPOVA, M. *Výchova k práci s informacemi na základních školách*. Praha: SPN, 1989. Str. 10

Základem informační výchovy na základní škole by mělo být vybrání takových metod výuky, které zaručí již při osvojování předepsaného učiva zároveň potřebné informační dovednosti, vědomosti a návyky. Mezi informační vědomosti zařadíme osvojené, pochopení a zapamatované znalosti o informační činnosti. Z hlediska základních škol jsou prostředkem pro další stupně, nikoli cílem. Cvikem pro jejich zautomatizování se stávají informační dovednosti umožňující následné řešení zadaných úkolů. Poslední v řadě stojí informační návyky, díky kterým docílujeme automatizace některých úkonů.

Mezi hlavní oblasti informační výchovy, u žáků na druhém stupni základní školy, bychom měli zahrnout jako jedno z hlavních témat racionální práci s textem, dále práci s informačními systémy a práci s informační technikou. Ovšem předtím než žáky k práci s informacemi povedeme, je důležité uvědomit si, proč k této práci směřujeme a jaké jsou její základní požadavky. Na prvním místě stojí výchova k vědomí o potřebě informací v životě. V této fázi je důležité motivovat všechny žáky, aby věděli, proč dané informace přijímají. Učitelé by měli směřovat k tomu, aby žákům informace stroze nepředkládali, ale aby si je žáci sami od sebe vyhledávali a ověřovali si je. Lze také využít problematizování správných informací, nebo ověřování uveřejněných informací z různých zdrojů. Dalším z požadavků je rozvoj logického myšlení, jehož podpora je pro informační výchovu velmi žádoucí.

Pokud budeme hovořit o požadavcích stanovených na informační výchovu v dnešní době, nalezneme je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Konkrétně se jedná o vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie, ale také průřezové téma Mediální výchova.

Vzdělávací oblast Informační a komunikační technologie umožní všem žákům dosáhnout pro ně co nejvyšší úroveň informační gramotnosti. Žáci na jejím podkladě získají základní znalosti v práci s informační technikou, schopnost orientace ve světě informací a možnost tvořivě s nimi pracovat nejenom během vzdělávacího procesu, ale v průběhu celého života. „Získané dovednosti jsou v informační společnosti nezbytným předpokladem uplatnění na trhu práce i podmínkou k efektivnímu rozvíjení profesní i zájmové činnosti.“³ Jejím cílem je vést žáka nejenom k tomu, aby informacím porozuměl, ale aby je také dokázal vytvořit či vyhledat, zpracovat, porovnat a následně využít. Vyučovací předmět, který se touto činností zabývá v celku velké míře, je

---

³ http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf str. 32

informační výchova. Žáci se učí pracovat s počítači i jinou techniku a jejich prostřednictvím získávat potřebné znalosti. Na mnohých základních školách pod tuto činnost spadá spolupráce se školní knihovnou, kde práce v ní je pro žáky každoročně povinná, právě z důvodu, aby získali potřebné znalosti a vědomosti potřebné pro sebe, jako budoucí studenti středních či vysokých škol.

Druhou vzdělávací oblastí, která velmi přispívá k informační výchově, je Jazyk a jazyková komunikace. Konkrétně je realizována ve vyučovacích předmětech Český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk. Právě zvládnutí této oblasti umožní žákům správně vnímat různorodá jazyková sdělení. Posléze jim samozřejmě správně porozumět a pracovat s nimi. Tyto základy jsou pro informační výchovu nezbytné, neboť i v případě internetu či jiných informačních zdrojů, se vždy jedná o konkrétní jazykové sdělení, které žák vnímá. Hlavním činitelem pro informační výchovu je tedy předmět Český jazyk a literatura, který je ve své podstatě rozčleněn do třech vzájemně se prolínajících složek. Jedná se o komunikační a slohovou výchovu, jazykovou výchovu a literární výchovu. Pro informační výchovu je perspektivní celý tento obor jako celek. Pokud se vychází z předem stanovených cílů Rámcového vzdělávacího programu, nejvíce se budeme zajímat o složku první, komunikační a slohovou výchovu, která je charakterizována následovně. *„V komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát, mluvit a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu vztahujícího se k nejrůznějším situacím, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat také formální stránku textu a jeho výstavbu.“*⁴ Přesto se nejedná pouze o tuto část. V informační výchově je také důležitá výchova jazyková, která žáky učí správně pochopit dané sdělení i formulovat své vlastní.

Na druhé straně, kromě jednotlivých vzdělávacích oblastí, nesmíme zapomenout na průřezové téma Mediální výchova. Toto téma jako celek nabízí žákům získat poznatky o práci s médii. *„Média a komunikace představují velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa, což vyžaduje stále větší schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty přicházející z médií. Média se stávají důležitým socializačním faktorem, mají výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec.“*⁵

⁴ http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, str. 18

⁵ http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf, str. 99

Cílem je vybavit žáka schopností analýzy jednotlivých médií, vyhodnotit jejich věrohodnost a posoudit je mezi sebou navzájem. Ve školním prostředí je možno ho realizovat na základě několika okruhů. Některými z nich může být například: kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, fungování a vliv médií ve společnosti, práce v realizačním týmu, tvorba mediálního sdělení atd.

Přestože všechny tyto části rámcového vzdělávacího programu se vztahují k informační výchově, je mezi nimi jeden podstatný rozdíl. U zmíněných vzdělávacích oblastí se jedná o jednotlivé prostředky, jak informační výchovy dosahovat. Naproti tomu průřezové téma mediální výchova a jeho prvky jsou cílem, ke kterému směřujeme.

2 Zpravodajství

Nejenom vznik časopisů, ale také novin a celé novinářské činnosti na celém světě souvisí velmi úzce s rozvojem obchodu a vzrůstající výroby zboží v době kapitalismu. Přesněji řečeno konec 15. století a počátek 16. století je obdobím objevení nového měšťanského směru humanismu či zámořských objevů, které způsobují velké množství kulturních a hospodářských změn. *„Právě prudký rozmach výroby, rozvoj obchodu a shromažďování prvních kapitálů, které hledají své umístění za nejvýhodnějších podmínek bez ohledu na hranice měst a zemí, způsobují, že vzniká potřeba živého styku mezi městy a ostatním světem. Zároveň se objevuje jako nezbytná nutnost potřeba spolehlivých informací o poměrech na sousedních a cizích trzích v nejširším slova smyslu.“*⁶ Zpravodajství jako samostatné odvětví vzniká právě v této době, kdy lidé jsou ochotni za různé zprávy ze svého okolí zaplatit. Zpočátku tyto informace shromažďují velké obchodní domy. Postupem času se začíná organizovat skupina lidí věnující se této činnosti jako způsobu obživy. V Itálii se nejprve označují jako „sběrači zpráv“. Ti jednotlivé informace zapisují na listy papíru, a pak je prodávají právě těm obchodním domům, pro které dříve pracovali. Postupem času se jejich klientela rozrůstá o jednotlivé občany. Hlavními informacemi z této doby jsou tržní poměry mezi jednotlivými trhy, ceny zboží, bezpečnost dopravy či politická situace daných států. Tyto pokusy se objevují nejenom v Itálii, Anglii a Německu, ale také u nás, kde bohužel nemají dlouhého trvání. Člověk se tak ocitá v době, kdy být informován má nespornou výhodu, jakožto často i společenskou prestiž.

Nejenom měšťané, ale také feudálové, knížata či ostatní společenské vrstvy jsou ochotni informace kupovat. Stává se tak z nich zboží jako z čehokoli jiného. V tuto chvíli již můžeme hovořit o prvních zpravodajských pokusech. Charakteristickou formou této činnosti, před vynálezem knihtisku, je jeho existence v podobě tzv. novin psaných a novin mluvených.

Na jejich další rozvoj mají zásadní vliv dvě události, první z nich je zavedení pošty a druhou je vynález knihtisku. Před zavedením pošty tuto práci vykonávali mniši, kteří tak zajišťovali lepší postavení církve. Z některých mnichů se poté stali první poštovní úředníci. Přesto na vývoj novinářství a časopisectví měl největší vliv právě vynález druhý. Na něm je patrné *„jak teprve společenská nezbytnost dává technickému vynálezu možnost,*

---

⁶ KLIMEŠ, V. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha, Orbis, 1955. Str. 16

aby se uplatnil, a jak společenská nutnost vede k tomu, aby společenský úkol, který se zde objeví, byl nakonec vyřešen tak, jak si to společenská potřeba vyžaduje.“⁷ Díky tomuto vynálezu se v době kapitalismu nemusí jednotlivý občané, či společenská třída, upínat pouze k jednostranně zaměřeným informacím ze svého oboru, ale mohou vznikat informace kolektivního ražení. Hlavní skupinou je v tomto případě buržoazie, která využívá knihtisku jako zdroje hospodářských a politických informací, ale hlavně k šíření vlastní ideologie.

Přesto přese všechno postupem času dochází ke kompromisu mezi soupeřícími stranami a zpravodajství je využíváno více k informovanosti obyvatelstva, vzdělanosti a výchově, než k ideologickým účelům. Na druhé straně nikdy nemůžeme hovořit o tom, že by se jich úplně zbavilo.

V dnešním světě se pod pojmem zpravodajství chápe výsledek jakékoliv novinářské či časopisecké činnosti. V zásadě jde tedy o výběr informací, jejich třídění a interpretaci publiku. Jejich hlavním rysem by měla být rychlost, přesnost, objektivnost, vyváženost, nepředpojatost a poctivost při výběru tématu. Jak jsou tyto zásady rovnoměrně rozloženy, je patrné již jenom v jednotlivých periodikách.

---

⁷ KLIMEŠ, V. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha, Orbis, 1955. Str. 20

3 Časopisectví

Časopis je periodická publikace, která spolu s novinami a internetem patří do oblasti zpravodajství. Obsahem jsou informace odborného rázu, které se ke čtenářům dostávají vždy s časovým zpožděním, oproti tisku či internetovým zdrojům. Hlavní rozdíl mezi časopisy a novinami tkví v jejich periodicitě, aktuálnosti informací, výběrem čtenářstva a formální stránce. Časopisy vycházejí měsíčně, čtvrtletně, pololetně nebo nepravidelně. Oproti novinám tedy v delším časovém horizontu. S tím souvisí i jejich aktuálnost, která je vždy charakteristická určitým zpožděním. Jejich formální stránka je velmi propracovaná s řadou barevného obrazového materiálu. Tyto všechny aspekty nám řadí časopisy přirozeně do vyšší cenové kategorie oproti novinám.

Jak vypadal první český časopis, je dnes velmi těžké přesně určit. Podle historických pramenů se za počátek může považovat první český inzertní časopis z roku 1753, který je mezníkem mezi právě časopisy a novinami. Tento typ časopisu se nazývá „poptávky“, které svojí předlohu získali ve Vídeňských „*Im Königreich Böhmen*“. Postupně se kromě inzercí v časopise objevují také články z hospodářské oblasti, technických věd až nakonec i články zábavné. V roce 1880 však splývají se Schönfeldovými novinami. „*I přesto je toto období velmi významné v celé časopisecké historii. Jsou to (poptávky) zábavné, literární, kritické, divadelní, knihopisné, statistické, dějepisné a přírodovědecké časopisy, mající ve vínku dalekosáhlé programy, jež nebyly však plněny, a pro nedostatek odběratelů brzo zanikající.*“⁸

Dnešní situace je oproti minulosti velmi odlišná. Na obchodních pultech nalezneme nepřehledné množství titulů zaměřujících se na všechna možná odvětví, která člověk potřebuje k životu nebo zábavě. Některé tituly mají dlouholetou tradici, jiné vznikají a zanikají s ohledem na zájem konzumentů. Přesto u všech můžeme vymezit dvě základní funkce, jedná se o funkci informační a zábavnou. První z nich je více patrná v časopisech, které jsou svým záběrem velmi široké či naopak pouze jednostranně zaměřené časopisy pro starší věkové kategorie. Naopak funkce zábavná je nejspíše pozorovatelná v jednostranně zaměřených časopisech pro mladší věkovou kategorii, jako jsou například dívčí časopisy či komiksy.

Jak je zmíněno výše, velké množství titulů nalezneme na obchodních pultech nejrůznějších stánků. Nesmíme však zapomenout na dětské časopisy, které jsou

---

⁸ VOLF, J.: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. In *Československá vlastivěda*. Praha: Sfinx Bohumil Janda, 1933. s. 422

zprostředkované internetovou formou. Jejich nespornou výhodou je v dnešní informační společnosti dostupnost. A druhým výrazným a neopomenutelným rysem je cena. Internetové časopisy ve velké míře rodiče stojí pouze náklady na připojení. Na druhé straně, často tato periodika nejsou tak propracovaná jako jejich tištěné verze. Chybí zde také větší možnost pro stránky, jako jsou omalovánky, křížovky či kvízy, které jsou v tištěné podobě pro své uživatele účinnější.

Přesto všechny tyto počiny patří do časopisectví a nelze jedny či druhé opomíjet. Všechny mají své klady a zápory a je tedy na čtenářích zvolit si variantu, která je pro ně nejvýhodnější.

4 Dětské časopisy

Jednou z kategorií časopisů jsou dětské časopisy, které mají striktně vymezenou cílovou skupinu konzumentů, děti.

V rámci dětských časopisů můžeme vymezit několik podkategorií. Mezi ně patří časopisy pro předškolní děti, časopisy pro děti z prvního stupně základní školy a časopisy pro mládež, tedy pro děti druhého stupně základní školy. Zvláštní podkategorií je komiks, který někteří autoři staví mimo. Kromě rozdělení z hlediska věku konzumentů, můžeme dětské časopisy rozřadit podle zaměření, např.: na naučné či zábavné.

Děti ve věku od 9 do 14 let jsou velmi pilnými čtenáři, zvláště od první poloviny 20. století. Jejich zájem se však soustřeďuje pouze na děj a vše ostatní opomíjejí. Přesto právě v tomto věku je důležité při tvorbě časopisu nepodlehout nárokům dítěte, ale zaměřit se i na estetickou hodnotu, která ve čtenáři rozvíjí cit a pochopení pro krásno. Základním požadavkem beletrie se stává právě básnická hodnota. Ostatní články mají rozvíjet u dětí poznávací schopnosti, rozšiřovat jeho obzory, informovat ho o věcech, o které se zajímá. Vyprávění ale nesmí být nudné, důležitá je dějovost, která vede děti k jejich čtení.

4.1 Historie dětských časopisů

Určit přesnou dobu vzniku prvního dětského časopisu je velmi těžké. V prvních letech vzniku časopisectví se totiž nepovažují za nikterak důležité. Postupně vznikají jako přílohy časopisů pro dospělé, a teprve později se z nich stává samostatně vydávané periodikum. Přesto jejich vývoj má dlouho tradici, jejíž kořeny sahají až do 18. století.

4.1.1 Dětské časopisy do 19. století

První pokus o vydání dětského časopisu je realizován v roce 1777 pod názvem *Wochenschrift für die Jugend* ve vídeňském nakladatelství Josefa Antonína Trattnera. Obsahem mají být báničky, povídky doprovázené ručními ilustracemi, ale také náboženské příspěvky. Bohužel je vydáno pouze první číslo. Časopisecká činnost následně velmi upadá a jednotlivé počiny jsou po prvních číslech opouštěny.

Nové časopisecké období je u nás zahájeno Josefem Dobrovským. Vydavatelé si začínají všimnout dosud zanedbávané vědy a více se snaží plnit i funkci zábavnou. V této době se, podle dochovaných informací, objevuje i první časopis „normální školy“

s názvem *Prager Musäum*. U tohoto časopisu, jako prvního v celé dosavadní historii, můžeme hovořit o sledování výchovných cílů. Dalším časopisem již s výchovným zaměřením je *Stuttgardische Wochenschrift zum Besten der Erziehung der Jugend*. Tento týdeník se zaměřuje na dětského čtenáře, naproti tomu k dospělým se obrací časopis *Die Elternfreude, eine Wochenschrift für gemeine Väter und Mütter, in der Stadt und auf dem Lande*, oba vycházející v nakladatelství u Hladkého. Cílem druhého je pomocí rodičů vychovat z mládeže prospěšné obyvatelstvo. „*Hlavním dětským časopisem ovšem byl Prager Kinderzeitung nebst wöchentlichen Unterhaltungen für Kinder und Kinderfreunde mit Kupfern und Melodien. Byl to velmi oblíbený časopis, jenž chtěl působiti v duchu josefínských ideí a Kindermannových školních reforem na mládež i v době její volnosti, aby se stala užitečnou složkou národa i lidstva.*“⁹ Za prvním ryze český časopisecký počín s lidovými výchovným zaměřením je považován *Učitel lidu*. Stejný ráz má i pozdější *Měsíčník, spis k poučení a obveselení obecního lidu* pod vedením Františka Tomsy.

České časopisy vycházejí i ve Vídni, a to již od roku 1761 pod vedením knihtiskaře Leopolda Kalivody. Jejich originál se do dnešní doby nenalezl. Dalším vídeňským redaktorem v 19. století se stává profesor Hromádka, jehož časopis nese název *Císařské Královské Vídeňské Noviny*. Spolu se svým pokračováním jsou zrušeny v roce 1818.

Postupně se objevují další a další typy časopisů např. *Die Geißel der Stutzer und Koquetten als Wochenschrift frei bearbeitet von Ritter R****, nebo časopis věnovaný módě, řemeslu či průmyslu.

4.1.2 Dětské časopisy 19. století

Časopisy pro děti se stávají v 19. století často jedinými, finančně dostupnými, zprostředkovateli beletrie. Jejich výchovné a ideové zaměření, obsah, forma i kvalita jsou závislé na církvi, dobročinných spolcích či školách. Kvalitních časopisů pro mládež se objevuje pramálo. Mezi ty úspěšnější můžeme zařadit časopis *Včelka* a *Jarý květ*. Vydávání časopisů pro mládež nezávisí pouze na finanční situaci vydavatele, ale je součástí velmi dlouhého kulturního, společenského i politického vývoje.

Prvním známým českým časopisem pro mládež je *Bibliotéka mládeže*, jejíž první číslo vyšlo v roce 1802 a pod vedením Josefa Věnceslava Vlasáka vychází až do roku 1871. Jeho obsah je velmi různorodý a skládá se nejenom z bajek, básní, povídek, ale také

---

⁹ VOLF, J.: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. In *Československá vlastivěda*. Praha: Sfinx Bohumil Janda, 1933. s. 424

z životopisů a překládaných článků. Samozřejmostí se stávají obrázky historické i přírodní. Zajímavostí tohoto literárního počínu je jeho písmo, kterým je nejenom latinka, ale také švabach. Podobné zaměření má časopis pro mládež V. V. Janoty *Poučný zábavník pro milou českou mládež*, kterého je vydáno pouze jedno číslo v roce 1849.

V druhé polovině 19. století můžeme mluvit o vydávání dětského časopisu v dnešním slova smyslu. Jedná se o časopis *Včelka*, který vydává pedagog Jan Sluníčko v letech 1850 – 1856 na Humpolecku. Nejedná se však o časopis určený výhradně dětem, v pozdějších číslech v něm jsou uveřejněny „rozličnosti pro rodiče, učitele a pěstouny“. Jeho jazyk je srozumitelný celé veřejnosti a jasný účel vzdělávat nejenom paměť, ale také rozum a srdce celé mládeže i dospělých se stává velmi smělým požadavkem na svou dobu. „*Měl tendenci vlastenecko-výchovnou, upozorňoval na Slováky, razil cestu reáliím a vlastivědě do škol, psal o rukodělném vyučování, věnoval pozornost tělesní výchově, byl bohatě ilustrován. Měl vysoké cíle a byl neobyčejným pokrokem na svou dobu, vydáván nadlidskou obětí ideálního učitele.*“¹⁰

Pro starší dětské čtenáře vycházejí od roku 1824 *Zlaté klasy*. Časopisu se vydají pouze tři čísla a každé pod jiným redaktorem. Stejného ražení je časopis *Štěpnice* vycházející jako příloha učitelského časopisu *Škola a život*. Tak se stává, že daný titul je možné získat pouze na krátko od vyučujícího, nikoli jako stálý exemplář na doma. Dalším významným počinem tohoto století je olomoucký časopis *Hvězda* vycházející od roku 1859, který se řadí mezi zábavné a poučné časopisy pro dospělejší mládež.

Většina výše zmíněných dětských časopisů je vydávána ve spolupráci s pedagogickými pracovníky, kteří je tvořili za účelem lepší vzdělanosti mládeže, a kteří svorně stáli za ideou, že pro samostudium je časopis vhodnější než kniha. Kromě již známé *Včelky* nejdůležitější místo zaujal časopis s literárními a estetickými výchovnými cíli *Jarý věk*. Spolu s přílohou *Lístky a poupata* vychází v letech 1883 – 1885 pod vedením redaktora a výtečného znalce dětské literatury Sokola. Díky jeho schopnostem se kolem *Jarého věku* seskupili spisovatelé Karolína Světlá, Eliška Krásnohorská, Karel Václav Rais, Jaroslav Vrchlický a mnoho dalších. „*Už Dolenský ocenil význam „Jarého věku“, napsav, že v něm vyvrcholilo naše písemnictví pro mládež v letech osmdesátých, že pokročil tu za obvyklé hranice časopisů dětských, zejména také ve příčině vzájemnosti slovanské.*“¹¹

¹⁰ POSPÍŠIL, O., SUK, V. F.: *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924. s. 260

¹¹ POSPÍŠIL, O., SUK, V. F.: *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924. s. 261

4.1.3 Dětské časopisy 20. a 30. let 20. století

V první polovině 20. století dochází k vzestupu dětského čtenářstva. Jeho příčinou, kromě postupného vydávání většího množství periodik, je na jedné straně vznik nových institucí našeho státu, politických stran. Na druhé straně zájmových organizací a spolků. Důležitá je také aktivita jednotlivých regionů a komerční záležitosti. Rozdílnosti mezi jednotlivými nově vzniklými časopisy jsou dány nikoli odlišným chápáním dětské literatury jako celku, ale tematickými, zájmovými a věkovými postoji. Pro větší dětské čtenáře je tu velký časopisecký rozptyl. Podle Rudolfa Hrdličky stojí na výši dva beletristické časopisy vycházející v Praze. Jedná se o tituly *Klas* a *Roj*. „*Svěží, poutavá forma a neunavující vypravovatelské umění dovoluje autorům, aby mladé čtenáře sblížovali s tématy, které by v podprůměrném podání ztratily na srozumitelnosti a pochopitelnosti.*“¹² Proto je jejich hodnota nesporná. Dalšími časopisy patřícími již do průměru české produkce jsou *Malý čtenář*, *Mladý Zlín* a *Malý hlasatel*, *Zlatá brána*, *Rozhlas mladých* a *Český domov*. Ostatní časopisy pro mládež vycházející v této době můžeme z výchovného hlediska označit za velmi průměrné až podprůměrné. Větší část titulů má kolísavou úroveň, přesto povedených čísel je spíše méně. Některé z nich nemůžeme ani samotné mládeži předložit, neboť k jejich čtení je třeba dospělé osoby, která by dětem pomohla. Tady hovoříme o většině titulů spadajících pod časopisy s nábožensko-výchovnou tematikou. Konkrétně jsou to *Apoštolát dítek* či *Legio angelica*.

Jak již je naznačeno výše, novinkou v časopisecké produkci se stávají časopisy zájmové a spolkové. Nejznámější a nejúspěšnější časopis tohoto zaměření se nazývá *Skaut-Junák*. Mezi další se řadí *Květy mládí*, *Náš dorost*, *Sokolské jaro* či *Mladý letec*. Kromě těchto časopisů jsou samozřejmostí tiskoviny s náboženskou tematikou, časopisy pro dívky, regionální tiskoviny a ideové časopisy.

Právě tyto časopisy a různé levicově orientované přílohy hrají významnou roli ve skladbě celého novinářství své doby, a to nejenom svým zaměřením, ale také díky kritice stávajících poměrů. Probojovávají orientaci dětské četby na uměleckost, spolupráci se všemi autory. Spousta dalších časopisů pro děti je konzervativního zaměření. Často na úrovni, která staví do popředí vývojem již překonané výchovné, moralistické a náboženské zaměření. Důsledkem toho v nich můžeme najít ve dvacátých a třicátých letech příspěvky od autorů, kteří pro vývoj dětské literatury znamenají velmi málo, a kteří dnes již nejsou známy. Rozmanitost titulů časopisů pro mládež má spíše charakter

---

¹² AUDY, O., a kol.: *Literatura pro mládež*. Brno: Společnost pedagogického musea, 1940.

kvantitativní, než kvalitativní. Přesto existuje i kvalitní stránka, jak uvádí O. Chaloupka a J. Vorlíček. „Pozitivní hodnoty dětského tisku se nám proto jeví v rozmezí dvacátých a třicátých let koncentrovány do několika významových dominant.“¹³ Hlavní dominantou je komunistický, levicový tisk jako např. časopis *Kohoutek* a další. Publikují v nich významní levicoví autoři, kteří píšou i pro dospělé. Je zde patrná koncepce překladové literatury, hlavně sovětské, ale také jasné směřování ideově a politické. Spolu s časopisy a novinami pro dospělé tvoří jeden celek, nikoli pouze přívažek, který je společností vyžadován. Stejně postavení na českém trhu mají ještě časopisy *Mladý hlasatel*, *Malý čtenář* a literárně zaměřený časopis *Roj*.

Začátkem 20. století se kromě zájmových časopisů rozmáhá ještě jeden fenomén, který se stává zvláštním druhem dětských časopisů. Jsou to přílohy časopisů pro dospělé. Jejich pravidelnost je omezena zpravidla na nedělní vydání. Za průkopníka tohoto jevu se dá považovat časopis *Čas*, který obsahoval dvojlist pro děti s názvem *Nedělní koutek*. Brzy ho následují časopisy *Buditel* s přílohou *Malý buditel*, *Republikánský učitel* s rubrikou *Mladého republikána* i křesťanský titul *Kříž a Maria* a jeho *Přítel dětí*. Ač je toto cesta, kterou je možno dostat dětskou literaturu do rodin, jejich kvalita je spíše podprůměrná. Výchovný akcent v nich není vůbec zaznamenáván a dětem slouží pouze pro ukrácení dlouhé chvíle.

Český domov

Český domov je jediným časopisem beletristicko-vlastivědného zaměření 20. a 30. let 20. století, neboť samotný vlastivědný časopis pro školní mládež u nás v této době neexistuje. Obsahuje velmi dobře psané reportáže ze všech koutů naší republiky, popis různých tradičních zvyků a rituálů. Neméně časté jsou pasáže z návštěv vědeckých ústavů, průmyslových zařízení přítomných i minulých. To vše je psáno velmi vhodnou formou pro čtenáře určené věkové kategorie.

Kohoutek

Mimo časopisecký rozsah stojí zvláště postavený časopis *Kohoutek* redigovaný A. Zápotockým a J. Hakenem. Vychází v letech 1922 – 1930 pod vedením výboru Komunistické strany Československa. Od ostatních se liší svým jasným ideovým zaměřením ke komunismu, hlavně na jeho ideje o výchově proletářských dětí. „*Svým obsahem zásadně polemizující s většinou časopisů ostatních a odmítající využívání tvorby*

---

¹³ CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J.: *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. s. 171

*pro děti ve smyslu tehdy státotvorných a stav společnosti glorifikujících názorů, jinde převažujících.*¹⁴

Můžeme v něm nalézt ideově zaměřené fejetony, reportáže, výchovné články. Obsahuje také beletristické příspěvky, poezii a povídky levicových autorů. Většinou obyvatelstva a školských zařízení je radikálně odmítán, až dochází ve školách k jeho úplnému zákazu. Přestože s ním spolupracují Josef Hora, Jiří Wolker, Vítězslav Nezval, Stanislav Kostka Neumann, Konstantin Biebl, Ivan Olbracht či Marie Majerová.

Malý čtenář

Časopis *Malý čtenář* je obrázkový týdeník vycházející v letech 1881 – 1942. Prvním vydavatelem až do roku 1887 je V. Hoblík. Jeho místo poté přebírá do konce vydávání časopisu J. R. Vilímek. Svým obsahem ho můžeme zařadit mezi beletristické časopisy. Jeho náplň je velmi rozmanitá a snaží se nabídnout všem dětským čtenářům něco z jejich zájmu. Můžeme v něm nalézt nepříliš cenné básničky a povídky. Na druhé straně velmi povedené přírodopisné a zeměpisné články doplněné množstvím autentických fotografií. Nechybí ani rubrika ruční práce, filatelistická příloha či kronika – různé zprávy čtenářů. Přesto je veškerý text zasunut do pozadí množstvím ilustrací od Věnceslava Černého, které ne vždy dosahují vysoké úrovně.

Malý hlasatel

Časopis *Malý hlasatel* je časopis pro mládež vydávaný nakladatelstvím Melantrich až na počátku 40. let 20. století. S nápadem vydání časopisu tohoto tématu přišel Jaroslav Foglar, na kterém s ním spolupracují Karel Bureš a Břetislav Mencák. První číslo vychází v červnu 1935 a poslední číslo této řady nese datum 17. května 1941, kdy nacisté zastavují jeho vydávání. Díky svému zaměření na dobrodružnou a exotickou tematiku je určen především chlapcům. Přestože je jistě zajímavým časopisem, postrádá výchovný rozměr. V roce 1991 dochází k pokusu o jeho obnovení redaktorem Jiřím Rabou, kdy pod názvem *Hlasatel* vychází pouze sedm čísel.

Malá stráž

Malá stráž se řadí mezi jeden z nejlepších beletristických časopisů první poloviny 20. století. Ve své podstatě spojuje zábavu s poučením, stránku výchovnou i uměleckou, pro čtenáře velmi atraktivním způsobem. Obsahem se neliší od jiných titulů. Nalezneme

---

¹⁴ CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J.: *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. s. 169

v něm básničky, povídky, životopisy slavných. Velké místo je zde věnováno vlastivědě, hlavně oblasti Šumavy a Krušných hor. Novinkou v dětské časopisecké produkci je zde oddíl týkající se zdravotní péče. Díky tomu se dostává hromadně do škol, kde s ním je pracováno i ze strany učitelů.

Roj

Celý název pražského měsíčníku zní *Roj: časopis nových dětí*. První číslo vychází v roce 1932 a vydání pokračuje do roku 1942. Mezi jeho redaktory patří Ladislav Hanus a Jaroslav Lebeda. Svým obsahem bychom ho dnes zařadili mezi všeobecné časopisy, jako například časopis *21. Století Junior*. Na jeho stránkách nalezneme povídky, zeměpisné a přírodopisné články, bibliografie předních českých spisovatelů a články, které psali sami děti. Pro zpestření čtenáře obsahuje časopis různé křížovky a hádanky.

Rozhlas mladých

Rozhlas mladých patří mezi všeobecně zaměřené časopisy. Jeho hodnota je velmi kolísavá, přesto se řadí mezi vydařenější počiny první poloviny 20. století. Přesněji vychází v letech 1934 – 1942. „*Pečlivá forma, kázeň slova, jasnost a poutavost vytváří z programových přehledů a informací poutavou montáž o věcech, lidech a dějích, doloženou množstvím kvalitních obrázků.*“¹⁵

Rozsévačky

Rozsévačky jsou přílohou, která nahradila časopis *Kohoutek*, přesto nikdy nedosáhla jeho velikosti. Vychází v letech 1926 – 1938 pod redaktorkami J. Jabůrkovou a H. Malířovou. Na druhou stranu spolu s *Okénkem*, přílohou *Rudého práva*, jsou ve třicátých letech na výši, a to nejenom ideově, ale také společensky a umělecky. V příloze mimo publikovaných autorů je možno nalézt díla českých klasiků, Jana Nerudy a Josefa Václava Sládka, a překlady ze sovětské literatury.

Zlatá brána

Zlatá brána je časopis určený školní mládeži, který pro ně vydává dělnická tělovýchovná jednota. Jeho první číslo je vydáno v roce 1919 pod vedením Ferdinanda Krchena. Není pouze časopisem směřujícím k rozvoji těla, ale také i ducha, což dokládá

---

¹⁵ AUDY, O., a kol.: *Literatura pro mládež*. Brno: Společnost pedagogického musea, 1940. s. 79

i jeho úvodní heslo: „*chceme vám (t. j. dětem) umožnit dětství jaré a čisté, krásné a bohaté – – duše vaše ať se rozněcuje pro pravdu a dobro*“.¹⁶

4.1.4 Dětské časopisy 40. let 20. století

„*Válečná léta přinesla postupně značnou redukci počtu dětských časopisů, tato redukce ovšem převážně nevyházela z důvodů koncepčních či tvůrčích, ale byla důsledkem především administrativních zásahů, souvisejících s celkovou snahou o potlačení projevů české národní kultury.*“¹⁷ Stává se tak, že v roce 1939 přestává vycházet velké množství časopisů, např.: *Naše republika*, *Robinson* aj. Naproti tomu zde zůstávají významné tituly jako *Mladý hlasatel*, *Mladý čtenář*, *Zlatá brána*, *Roj* a *Lípa*. Z nichž první přestává vycházet *Mladý hlasatel* v roce 1941. V témže roce končí svoji redakci i časopis *Moravěnka*, následovaný o rok později časopisem *Roj*. Posléze jsou zakázány i ostatní časopisy, z nichž posledním je v roce 1944 *Mladý svět*. Situace se postupně stává kritickou, neboť díky cenzuře neexistuje ani jeden z dříve hodnotných titulů na našem trhu.

4.1.5 Dětské časopisy 2. poloviny 20. Století

Po roce 1945 u nás dochází k opětovnému rozmachu veškeré ediční činnosti, a tedy i časopisů pro mládež. Přesto již nikdy nevyhází takové množství titulů jako ve dvacátých a třicátých letech, jejich základna se rozrůstá nejenom do kvantity, ale především do kvality. Postupně vzniká několik kvalitních, ve velkých nakladatelstvích vycházejících periodik. V kategorii časopisů pro mládež zaujímají přední postavení časopisy *Vpřed*, *Junák* a *Radostné mládí*. Mezi další populární počiny se řadí literárně umělecký časopis *Klas mladých*, populárně naučný *Český domov*, *Mladý technik*, *Člověk a svět*.

4.2 Současné dětské časopisy

V dnešní době vychází nepřehledné množství dětských časopisů. Jejich rozdělení do kategorií je složitější z důvodu velké rozmanitosti a početnosti. Nejčastější je jejich třídění podle oblasti zájmu, kterou sledují vzhledem k respondentům. Z tohoto hlediska se dají rozpoznat tituly všeobecně zaměřené či specificky zaměřené na jedno téma. Mezi

¹⁶ POSPÍŠIL, O., SUK, V. F.: *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924. s. 265

¹⁷ CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J.: *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. s. 172

jednoznačně cílenými časopisy tvoří nejširší skupinu časopisy se sportovní tematikou např.: *ProHockey*, *Fotbal*, *Auto – Moto* atd. Další kategorií jsou dívčí časopisy, nábožensky orientované tituly, kulturní časopisy zabývající se o knihy, umění či specifický literární žánr jako časopis *Pevnost*. A mnoho dalších, které můžeme zařadit do kategorie časopisů pro mládež, ale jsou určeny i pro dospěléjší čtenáře.

Kromě tohoto dělení můžeme časopisy pro mládež rozlišit na základě pohlaví cílového čtenáře. Specificky nám vznikne skupina dívčích časopisů. Pro chlapce tuto kategorii zastupují již tituly jedno-tematicky orientované.

Pro cílovou kategorii žáků druhého stupně jsou důležité obě skupiny zmíněných časopisů. Jedno-tematicky orientovaná periodika umožňují rozvoj žáka pouze ve své specializaci. Umožňují mu naplno se věnovat vlastním koníčkům, vzdělávat se v daném oboru či být v kontaktu se stejnou zájmovou skupinou, i když často z odlehlejších míst než je jeho běžné prostředí. Takovéto časopisy také podporují schopnost zabývat se nějakou činností, která mnohdy může směřovat až k výběru budoucího povolání. Na druhé straně všeobecně orientované časopisy umožňují žákům získat praktický rozhled, aniž by museli otevírat větší množství periodik. Jejich struktura je plánovaná za účelem uspokojení zájmu co nejširšího čtenářstva, nebere se tak zřetel ani k jednoznačné specifikaci jednoho odvětví či pohlavní diferenciaci. V těchto časopisech může být lépe formulován výchovný a kulturní akcent, který má napomoci k vytvoření demokratického občana. Oproti specificky zaměřeným časopisům je tedy možné tyto tituly využít i během školní docházky jako studijní materiály, které budou napomáhat ve splnění požadavků kladených na žáky na základě Rámcového vzdělávacího programu.

ABC mladých techniků a přírodovědců

Časopis *ABC*, pro většinu lidí známý jako „*ábíčko*“, je dětským časopisem pro věkovou skupinu 10 – 15 let s technickým a přírodovědeckým zaměřením vycházející pravidelně jako čtrnáctideník.

První pokusy o vydání vědeckotechnického časopisu jsou uskutečněny již v roce 1956 pod názvem *ABC vědy a techniky*. První číslo vychází plánovaně v lednu 1957 s nadprůměrným počtem stran, 32. Po prvním čísle je časopis přejmenován na *ABC mladých techniků a přírodovědců*, aby nebyl zaměnitelný s již vycházejícím časopisem *VTM, Věda a technika mládeži*.

Prvním šéfredaktorem se stává Jan Čerovský a členy jeho redakce na dlouhou dobu jsou Vlastislav Toman, Sláva Jílek či Mirek Lidáček. Původně časopis vychází jako

měsíčník pod Ústředním výborem Českého svazu mládeže. Nejvýznamnější postavou časopisu dodnes je bezesporu Vlastislav Toman, který se stává redaktorem po Janu Čeřovském v roce 1959 a setrvává v ní do roku 1992. V roce 1968 se začíná „*ábíčko*“ vydávat jako dnes již známý čtrnáctideník. V pravém slova smyslu však nedochází k rozšíření časopisu, neboť přiděl papíru redakci zůstává zachován. Redaktoři jsou nuceni jednotlivá čísla vydávat s polovičním počtem stran než čísla výchozí. Od tohoto roku dochází k postupnému střídání vydavatelů, kterými se postupně stávají podnik Mladá fronta, či Česká rada Pionýra. Od roku 1992 se dostává opět pod redakci Mladé fronty a postupně dochází ke střídání šéfredaktorů.

Přestože *ABC* prochází během času mnohými změnami, ať už formálními nebo obsahovými, tento časopis oproti ostatním nikdy nezaniká a mezi mládeží je populární dodnes. Nepopíratelným důkazem tohoto tvrzení je jeho titul Časopis roku 2005 a stejné ocenění z roku 2006.

V současnosti došlo k jeho dalšímu přejmenování. Dnešní děti si tak kupují známý výtisk pod názvem *ABC, časopis generace 21. století*. Časopis stále vychází jako čtrnáctideník, dnes ovšem pod taktovkou šéfredaktora Zdeňka Ležáka s hlavní editorkou Martinou Otčenáškovou ve společnosti Ringier.

Po formální stránce se jedná o všeobecně zaměřené periodikum, které se snaží oslovit dívky i chlapce ve věku od 10 do 15 let. Každým vydáním tak činí na přibližně 60 stranách formátu A4. Hlavním upozorněním na tento časopis je jeho výrazné logo, které se společnost snaží léty neměnit. Jedná se o malá písmena a, b, c, kdy každé z nich je zobrazeno v jinak barevném obdélníku v levém vrchním rohu stránky. Barevnost obálky je vždy situována stejným způsobem. Jedná se o několik podstatných titulů, které se snaží zákazníka oslovit ke koupi. Hlavním bodem stránky je však obrazová příloha, která odkazuje na nejvýznamnější článek časopisu. Přesto přese všechno je celá vizualizace stránky laděna tak, aby dominantním prvkem zůstávalo titulní logo. Jednotnost se týká i jeho vnitřní struktury. Každá strana je očíslovaná s malým indexem jejího loga. Hlavní téma je vždy zobrazeno v červeném obdélníku v levém horním rohu příslušné dvojstrany. Těmito tématy, která nechybí v žádném čísle, jsou např.: Fokus, Zajímavosti, Téma ABC, Stupně vítězů či Strana čtenářů.

Důležitější stránkou dětského časopisu než je forma, je jeho obsah, kvůli kterému si ho zpravidla většina žáků pořídí. Jeho první strana je věnována velmi barevnému obsahu s úvodním slovem šéfredaktora. Poté následuje dvojstrana věnovaná zvířecí tematice v kostce. Myslí se tím velmi krátký popis nepříliš známého živočicha, ke

kterému je přidáno několik jeho makro fotografií. Dalšími stabilními prvky časopisu, které nalezneme v jeho první polovině, jsou zajímavosti ze světa zvířat, přírody, techniky a historie. Velký prostor je zde věnován právě technice a historii. V žádném čísle není zapomenuto na rubriku „Téma ABC“, která se právě orientuje na již zmíněné oblasti vědění. Konkrétně v čísle 7/2009 časopisu je tímto tématem Souboj titánů. Druhá polovina časopisu je orientována více na zábavnou funkci. Objevují se zde různé křížovky, ankety a soutěže pro čtenáře. Nechybí ani dvojstrana obsahující příběhy na počkání, nejčastěji v komiksové podobě. Tato polovina je často proložena reklamními taháky. Zajímavým vodítkem pro tento časopis se stal dárek přikládáný k některým titulům. V dnešní době je však součástí všech čísel. Nejčastěji se jedná o papírový model ke složení, tak jak tomu bylo v původních číslech.

Na první pohled by se zdálo, že časopis *ABC, časopis generace 21. století* je orientován spíše pro pánské čtenáře, ale podle šéfredaktora tomu opravdu tak není a je určen všem čtenářům. Jeho hlavním cílem jsou dvě základní složky, které jsou vidět i v jeho obsahovém rozdělení. Na jedné straně se snaží předat dětem informace o okolním světě, tak jak tomu odpovídá první část časopisu. Na straně druhé chce dětem ukrátit volný čas množstvím komiksů, křížovek či soutěží. Přesto členové redakce nepočítají s možností jakékoliv další práce s jejich časopisem. Jejich cílem je jeho prodej dětem, které si ho přečtou, slepí si model a založí ho do skříně. Pokud se však najde vyučující, který je schopen kreativního myšlení a moderního přístupu, je možné s periodikem pracovat i v jednotlivých vyučovacích hodinách.

21. století Junior

Časopis *21. století Junior* vychází od května roku 2006 jako měsíčník. Časopis nese podtitul „*pro chytré a zvědavé děti*“ a je určen holkám i klukům ve věku od 8 do 14 let, které se chtějí něco zajímavého dozvědět, ale zároveň se chtějí při učení bavit. Prvním redaktorem je Zdeněk Paroulek, kterého v roce 2009 stíhá ve vedení Zdeněk Ležák, dosud redaktor časopisu *ABC mladých techniků a přírodovědců*. Cílem časopisu je umožnit dětskému čtenáři, aby mohl skrze něj nahlédnout do světa vědy, techniky, přírody, historie a dalších zajímavých oborů.

O to všechno se snaží jasnou a srozumitelnou formou. Doplněním časopisu je dárek, který se postupně stává nedílnou součástí každého vydání.

VTM Science

Časopis *VTM* je zkratkou pro název Věda a technika mládeži. První číslo vyšlo již v roce 1947, pod původním názvem *Mladý technik*. Tento název byl vybrán na základě směřování časopisu. V prvním čísle k jeho vydávání je jejich směřování a cíl charakterizován takto: „*informovat vás o všech novinkách a zajímavostech z celého světa a přiblížit vám je, prozradit vám tajemství úspěšných lidí, seznámit vás s novými objevy a vynálezy, a poskytnou vám dobrou zábavu*“¹⁸ Tuto svojí stránku si dokázal udržet v celém průběhu vydávání. Jeho přejmenování na *Vědu a techniku mládeži*, jehož zkratku si zachovává dodnes, bylo na trh uvedeno s prvním číslem roku 1953. Dnešní název poté získalo v roce 2003, kdy se jeho hlavním vydavatelem stala Mladá fronta a rozhodla o jeho radikální proměně. Nová verze je zaměřena velmi komerčně, aby přilákala co nejvíce nových čtenářů. Celá tato změna je provedena pod vedením šéfredaktora Dana Příbáně, který se až do roku 2008 v této pozici střídá s Danielem Vrbou. Nyní je orientován na mládež, především chlapce, ve věku od 12 do 18 let, kterým se snaží zprostředkovat, co nejvíce informací. Je tedy otázkou, jestli tento časopis zařadit mezi všeobecně zaměřené nebo jedno-tematické periodikum. I když jeho název hlásá, že se dozvíme informace vědeckého a technického ražení, přesto v něm najdeme všechny sféry zájmu mladého člověka.

Po formální stránce je časopis poměrně silným periodikem oproti ostatním z jeho kategorie. Jelikož, jak již bylo zmíněno, časopis se snaží přilákat co nejvíce čtenářů, veškeré údaje se nám snaží podat na prostoru okolo 100 stran v každém čísle. Titulní list se neliší od ostatních. Velmi pozoruhodná je ovšem barevnost celého periodika. Na jednotlivých stranách čtenář nalézá nepřeborné, často až nesmyslné barevné kombinace. Na každé stránce je její obsah vyobrazen v barevném obdélníku v levém či pravém horním rohu stránky. Oproti jiným titulům obsah a úvodní slovo nalezneme až na straně číslo dva. První strana je vyhrazena pro vysvětlení strany titulní. Ostatní příspěvky jsou rovnány na přeskáčku, není dodržena tematická jednota jednotlivých příspěvků. Ovšem na první pohled stejně upoutá jen barevnost veškerých stran.

Co se tedy obsahu týká, nejvíce článků je věnováno vědecké a technické oblasti. Ty jsou prokládány články o ekologii, zvířatech, historii a přírodě jako celku. Zcela zde chybí zábavná část pro menší čtenáře. Tyto pasáže jsou věnovány zvýšenému množství

---

¹⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/VTM_Science

reklam. Také zde chybí příběhy na pokračování, komiksy a je zde malé množství rozhovorů s odborníky.

Cílem časopisu je v první řadě jeho komerčnost. Té jsou poté podřízeny ostatní složky či funkce. Zcela zde chybí složka zábavná a odpočinková při čtení jednotlivých článků. Články jsou pro čtenáře poměrně dlouhé a mnohdy velmi špatně vystupují z obrazových podkladů. Časopis má pouze zprostředkovat čtenářům informace. Nepočítá se již s možností další práce s ním. A vzhledem s poměru teozovosti a vizualizace daných čísel je následná práce s nimi velmi náročná, ba přímo nemožná.

Pevnost

Pevnost je časopis, který se na českém trhu objevuje v roce 2002, přesně v lednu, a od té doby vychází v pravidelných měsíčních intervalech. Jedná se o časopis pro mládež, který se zaměřuje na oblast sci-fi, fantasy a hororu. První čísla jsou vydána firmou Jastog.cz pouze malým nákladem jako málo známý časopis. Teprve v květnu tohoto roku se představuje v Praze na veletrhu Svět knihy pod vedením Jana Hammera, kterému se podařila velmi nevídaná věc. Právě tento šéfredaktor je schopen přesvědčit redakci konkurenčního časopisu *Ikaria*, aby uveřejnil o nově vycházejícím časopisu reklamu. V roce 2003 je *Pevnost* prodána Pražské vydavatelské společnosti, pod jejíž záštitou vychází dodnes. V tomto roce ještě pod vedením Davida Hartmanna, kterého nahrazuje nynější redaktor Tomáš Němec až v roce 2006.

Po formální stránce je časopis věrný svému zaměření – sci-fi, hororu, fantasy. Pod velkým nápisem *Pevnost* každé titulní strany je vyobrazena postava z příběhu, o kterém se dále dočteme. Ostatní titulky nejsou nikterak zvýrazňovány. Důležitějším prvkem než samotný text je totiž vizuální stránka časopisu. Vše je vyvedeno v různých barevných odstínech, kterým dominuje černá, hnědá, žlutá a samozřejmě červená. Jak je zvykem u většiny dětských časopisů následující stránka nás upozorňuje na obsah časopisu spolu s úvodníkem redaktora Tomáše Němce. Celý časopis je rozdělen do třech hlavních částí, které jsou barevně znázorněny již v obsahu. Vizualizace prostupuje i celým číslem. Články zpracované členy redakce jsou barevné, i když se v nich objevují pouze tři základní barvy, a to černá, hnědá a červená. Povídky a příběhy, které jsou pouze převzaté od spisovatelů, jsou oproti ostatním tisknuty v černobílé podobě bez jakéhokoli ozvláštnění.

Co se týče obsahu každého čísla, je velmi různorodý, přesto vždy zachovává jeho formální rozvržení. První část je věnována povídkám a příběhům. Součástí této části jsou

také příspěvky jednotlivých čtenářů či jejich vlastní tvorba. V této části jsou první dvě dvojstrany či více věnovány tématu čísla. Pod ním se neskryvá nic jiného než velmi podrobný rozbor některé povídky, románu nebo i filmu. Dále zde nalezneme povídky jak českých, tak zahraničních autorů v originálním znění i překladu. Čtenářům to umožňuje osvojit si některé cizí názvy pro klíčové pojmy vztahující se k této oblasti. Zajímavostí je, že od roku 2008 se objevuje v každém čísle rozbor čtenářské povídky od Ondřeje Neffa. Druhou část tvoří přehled novinek v této oblasti, ať již tištěných, televizních nebo počítačových. Dále také filmové i knižní recenze, rozhovory se spisovateli, informace o počítačových hrách, larpu a animu. Poslední částí jsou křížovky, kvízy a upoutávky na další číslo.

Jak uvádí šéfredaktor Tomáš Němec, hlavní funkcí časopisu *Pevnost* je informovat příznivce sci-fi, hororu a fantasy o veškerých novinkách zprostředkovaných v jakékoli podobě, ať už knižních, filmových, počítačových nebo setkávacích. Dále nabídnout čtenářům pohledy odborníků na již zpracované výtvořky z této oblasti. A v neposlední řadě umožnit čtenářům nahlédnout do některých příběhů, které by je měli vést k rozvoji čtenářství v této oblasti. To vše se děje velmi vydařeným způsobem. Z hlediska informační výchovy nabízí tento časopis i velké sekundární využití při vyučovacím procesu, hlavně v oblasti českého jazyka a literatury. Konkrétně literární výchovy, kdy je její určitá část věnována právě žánru sci-fi a fantasy, jak bude uvedeno níže.

Ikarie

První číslo časopisu *Ikarie* je vydáno v roce 1990 pod vedením Mladé fronty. Jedná se o český literární časopis, zaměřený stejně jako *Pevnost*, na oblast hororové literární tvorby, fantasy a sci-fi. První číslo je vydáno na základě spisovatelů a publicistů Ondřeje Neffa a jeho spolupracovníků Kosatíka, Adamoviče, Ríši a Olši. Jeho název byl vybrán na základě českého filmu *Ikarie XB 1*. Ondřej Neff se také stal jeho prvním šéfredaktorem, v roce 1993 ho však vystřídal jeho kolega Vlado Ríša. Pod jeho vedením časopis prosperuje dodnes.

Jak již bylo naznačeno, tematicky se jedná o stejný typ periodika jako časopis *Pevnost*. Přesto je po formální stránce úplně jiný. Titulní stránce dominuje velký název. Pod ním v levém sloupci nalezneme nejzajímavější titulky daného čísla a zbytek stránky doplňuje obrazová příloha. Vše je vyvedeno v pestrých barvách. Tím ovšem veškerá barevnost časopisu končí. Celý jeho vnitřek je černobíle zpracován. První strana je věnována obsahu, ovšem v případě tohoto časopisu bez úvodního slova redaktora. Jediná

barva, která zde doplňuje již zmíněnou černou a bílou je světle modrá, která slouží ke zvýraznění jednotlivých částí. *Ikarie* je totiž rozdělena do šesti sekcí, a to následovně: světová SF, česká SF, publicistika, fantastická věda, filmfaroniáda a vivisektor. To vše je pak čtenářům předkládáno na prostoru okolo 100 stran.

Obsahová stránka časopisu je tedy velmi pestrá. První oddíl zahrnuje přeepsané povídky několika autorů, které mají čtenáře nalákat k jejich zakoupení a přečtení. Stejný je i oddíl číslo dva, který se ovšem věnuje české scéně. Oddíl fantastická věda nás zavede svými krátkými úryvky do oblasti přírody, vědy i techniky a osvětlují některé stereotypní předpoklady. Jako příklad zde můžeme uvést příspěvek pod názvem *Ženy vnímají virtuální postavy jinak*, který se objevil v čísle 243 z tohoto roku. Poslední sekce pod názvem vivisektor je věnována jednotlivým příspěvkům od čtenářů. Struktura časopisu není nikterak nápadná, ale vše je tematicky přesně rozděleno.

Časopis je ve své podstatě pouze výběrem několika povídek či románů spadajících pod science fiction literaturu. Ostatní složky časopisu jsou potlačeny, nebo se úplně ztratili. *Ikarie* svým zaměřením plní funkci zábavnou a podává pouze přehled některých titulů.

Dívčí časopisy

Pokud se hovoří o dívčích časopisech, rozumí se časopisy určené pouze dívkám ve věkové kategorii nejčastěji 12 – 16 let. Mezi nejznámější tituly z dnešní nabídky můžeme zařadit *Dívku*, *Top Dívku*, *Super Dívku*, *Bravo Girl!*, *CosmoGirl!*, *Popcorn* a další. Redaktoři těchto časopisů se obracejí na cílovou skupinu obdobnými prostředky, které jsou velmi lehce analyzovatelné. V každém dívčím časopise nalezneme sekci pojednávající o aktualitách ve světě celebrit, jak českých, tak převážně zahraničních. Další rubrikou je „tajné oddělení“, kde se čtenářky dozví vše o lásce, sexu či intimitách. V žádném čísle nechybí ani horoskop, poradna krásy či „šokující příběh“ některé ze čtenářek. Nejedná se v žádném případě pouze o obsahovou podobnost jednotlivých titulů, ale také o formální. V dívčích časopisech je velmi časté tykání, které navozuje pocit blízkosti. Stejnou funkci mají fráze, kterými se autor článku stylizuje do role kamarádky čtenářky, která jí se vším pomůže. Důležité jsou také moderní jazykové prostředky, které cílová skupina následně může zařadit do svého repertoáru.

Přestože tyto časopisy na první pohled neobsahují žádné „hlubší“ poznatky, o které by se člověk, a nejenom ve výuce, ale také v životě, mohl popřít. Při detailnější prohlídce obsahu jednotlivých čísel je možné narazit na látku k zamyšlení. Pokud si toho

všimne nejenom dospělý čtenář, ale také cílová populace, dá se s tímto typem časopisu pracovat z hlediska výchovného zaměření. Mnoho článků je vhodných z psychologického hlediska k hlubší diskuzi mezi čtenářkami i např.: při rodinné a sexuální výchově. Mohou se tak snáze zamyslet nad zveřejněnými motivy jednání autorek příběhu. A následně si sami zodpovědět, jak by se v dané situaci chovaly ony. Na druhé straně některá témata jsou zveřejněním látky, na kterou se čtenářky bojí zeptat vlastních rodičů, natož jiných dospělých. Proto jsou i tyto časopisy velkým přínosem.

Mezi jeden z nejznámějších titulů patří *Popcorn*. Jedná se o ryze český časopis, který u nás vychází od roku 1991 jako obdoba německého titulu. Původně je časopis zaměřen pouze na oblast hudby, v roce 2002 se však mění po vzoru ostatních dívčích časopisů a zaměřuje se na celou škálu populární tematiky. Dalším titulem je čtrnáctideník pro dívky od 12 do 17 let *Bravo Girl!*. Jeho první číslo vychází v roce 1996. Záměrem redakce je vytvořit na trhu časopis nízké cenové relace. Časopis *Dívka* je měsíčník, který na našem trhu vychází od roku 1991. Jako první časopis tohoto druhu u nás má výsadní postavení a dočkává se tak i nebývalého zájmu. Hlavním přínosem dívčího časopisu vůbec je otevřenost vůči tabuizovaným tématům. Prvním jeho konkurenčním časopisem se stává v roce 1995 *Top Dívka*. Mezi nejmladší periodikum této oblasti patří *CosmoGirl*. Jeho první číslo se objevuje na našem trhu až v roce 2000. Od začátku vychází jako měsíčník pro dívky od 14 do 16.

5 Komiks

Komiks je jednou z mnoha podob novinářské činnosti. Podle většiny odborníků se řadí mezi časopisy, přesněji mezi zvláštní typ dětského časopisu.

Slovo komiks, tak jak ho znají dnešní lidé, má svůj základ v italském výrazu „*fumetto*“, které znamená oblaček. Původně ovšem značí kouřové obláčky, které se dělají nad anýzovým likérem. Odtud se pak význam přenáší na obláčky kreslené nad postavičkami a významově se rozšiřuje do všech jazyků. K nám přichází z anglického výrazu *comics*.

Komiks je za sebou chronologicky řazené zobrazení, určitá kresba, která je doprovázena stručným a výstižným textem v charakteristických bublinách. Dohromady je vytvořen jeden celek. Přesto lze ve výstavbě komiksů spatřit drobné odchylky. Některé panely (jednotlivé obrázky) jsou jen statickým popisem událostí, jiné v sobě zahrnují skrytou dynamiku.

Když se člověk zamyslí nad způsobem, jakým je komiks zobrazován, můžeme jeho počátky spatřit před mnoha tisíci let. Jaroslav Tichý uvádí z mnoha případů jeden reprezentativní, a to vyobrazení loveckých scénérií z Altamiry. Vyjadřuje se o nich: „*To není náhodná figurální směs bez vnitřní souvislosti, naopak, celek prozrazuje úsilí – třeba omezené primitivností uměleckých postupů – o naprosto přesné vyličení průběhu lovu: dlouhé ráno, strávené stopováním zvěře, vyplašení a potom krev, výkřiky, zvířecí pach. Nezáleží na technickém provedení, ani na větší nebo menší zdařilosti v zachycení reality děje; nejvýraznější je zřejmá chuť „vyprávět“, způsobit, aby divák úžasem vyvalil oči a měl dojem, že předváděnou scénu přímo poslouchá.“¹⁹ Historicky nejlepší kreslené vyprávění je zachováno z doby římské, přesto se v celé epoše nejedná o komiks v dnešním slova smyslu, neboť mu chybí humor a ironie. Ten je spojován se jmény Christophe a Wilhelm Busch. Wilhelm Bush vytváří komiks pod názvem *Outcault*, kde poprvé nechává promluvit hrdiny v dnes pro komiks typických bublinách. Právě oni stojí na počátku dnešní podoby a tradice komiksu. „*Hodnotíme je však přesto jako mistry, protože dovedli k maximální dokonalosti dva prvky, kterými žijí současné moderní comics: montáž a hrdinu. Montáž tu znamená organizaci kresleného vyprávění v postupném vtípném nasazování jednotlivých scén, které nakonec působí jako celek plný**

---

¹⁹ CLAIR, R., TICHÝ, J.: *Comics*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967. s. 14

harmonické poezie.“²⁰ Na ně pak navazují se svým zpracováním všichni autoři jednoho superhrdiny, např.: Spiderman, Batman, X-man, kteří se stávají nejčtenějšími a nejoblíbenějšími komiksy všech dob.

Česká komiksová historie je poměrně mladá vzhledem ke světovému měřítku. Za prvního českého karikaturistu považujeme Ladislava Vdolka, který na základě znalostí ve Spojených státech amerických předvedl první český komiksový počín v časopise *Koule*. Společnost na něj reaguje negativně, a tak první ojedinělé kladné ohlasy získává o mnoho později až Josef Lada a Ondřej Sekora. První s velkou odezvou pozitivních reakcí přijatý komiksový seriál představuje až časopis *Mladý Hlasatel*. Jedná se o Rychlé šípy Jaroslava Foglara. Tento nezapomenutelný příběh o pěti chlapcích neuniká pozornosti žádného dítěte až do dnešní doby. Tvoří tak výjimku mezi komiksy zaměřenými na malé čtenáře. Pro mládež pak v této periodě navazuje až časopis *ABC mladých techniků a přírodovědců* se svými sériemi *Vzpouora mozků* či *Druhá výprava*.

Přestože nejoblíbenější a nejčtenější komiksy jako Spiderman, Batman, X-man apod. jsou ze světové produkce, české Rychlé šípy jim mohou směle konkurovat. Pokud se zaměříme na jednotlivé výše zmíněné tituly, zjistíme, že kromě povinné formální stránky je shodná i stránka obsahová. Proto nepřekvapí, že jejich výchovný akcent není pro školní potřeby přínosný, přesto se z toho mohou vymanit Rychlé šípy. Jejich obsah představuje mnohé situace reálné v běžném životě. Snaží se poukázat na možnosti trávení volného času mládeže tak, aby byl přínosný nejenom jim, ale leckdy i celému okolí. Ukazují na morální hodnoty člověka a důležité věci v životě, na úctu ke starším a potřebu znát hodnotu svou i ostatních. Proto tato přijatelně čtivá forma, oproti knihám, může dětem nabídnout hodnotné podněty i zábavu, a to nejenom při samotném čtení, ale i při školní práci.

---

²⁰ CLAIR, R., TICHÝ, J.: *Comics*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967. s. 20

6 Tvorba dětských časopisů

Tvorba dětského časopisu je v mnohých případech velmi těžkou záležitostí. Pokud se k tomu někdo rozhodne, musí být velmi dobře motivován, ať vnitřně či vnějšně. Tyto pohnutky se pak liší u každého jednotlivého redaktora. Přesto by se dalo ve většině případů hovořit o tom, že pokud někdo tuto práci dělá, tak ho musí „bavit“. Musí k ní mít hlubší než jenom pracovní vztah. Další pohnutky nejsou tak snadno zobecnitelné. Jak uvedl šéfredaktor časopisu Pevnost Tomáš Němec: „Už od dětství jsem neustále něco psal a kreslil, ale – také vydával. Pokračoval jsem v tom na střední škole, i později, když už jsem se začal věnovat fantastice. Právě fanziny (amatérské žánrové časopisy) byly odrazovým můstkem, z něhož jsem skočil rovnou za „hradby“ Pevnosti.“²¹ A podobných příkladů mezi jednotlivými šéfredaktory bychom našli mnoho. Každý z nich také potvrdí, že je to velmi těžká práce. Snažit se přizpůsobit dětskému čtenáři, obsahem i jazykem, je podle většiny mnohem náročnější než psát pro dospělé populaci. Přesto například Zdeněk Ležák tvrdí, že je to úplně něco jiného, a proto je těžké srovnávat.²²

Co je ale pro dětského čtenáře důležitější v časopise, obsah nebo forma? To je velmi těžká otázka, u dospělé populace je odpověď nasnadě, ale u dětí. Podle Tomáše Němce je správné rozvrstvení 80% a 20%, z čehož více je pro formu.²³ Stejného názoru je i šéfredaktor časopisu 21. století Junior. Obdobně smýšlí i další z redaktorů dětských časopisů. Přesto je důležité nezapomínat i na vizualizaci a uspořádání. Oboje musí být zastoupeno v přijatelné míře tak, aby časopis působil jednotným dojmem.

Co se týče obsahu jednotlivých dětských časopisů, tak trendem je jejich rozmanitost a krátkost. Na otázku, proč jsou články krátké, odpovídá Zdeněk Ležák následovně: „V podstatě to vychází z toho, že lidi nechtějí číst, tím méně děti.“²⁴ Stejnou strategii mají všechny časopisy, např.: *ABC – časopis generace 21. století*, kde Z. Ležák dříve působil na stejném postě. A i mnohé další, stačí se jen podívat. Na druhé straně forma časopisu je velmi rozdílná, od velké pestrosti až po černo-bílé zpracování, jako v časopise *Ikarie*. Tohle vše pak závisí na samotné redakci a jejím estetickém cítění.

V čem je hlavní rozdíl ve tvorbě jednotlivých časopis pro děti a mládež je jejich cíl, se kterým jsou publikovány. Mnohé z nich mají zájem jenom o prodej. Tyto časopisy

---

²¹ Rozhovor se šéfredaktorem časopisu Pevnost, Příloha č. 3

²² Viz. Příloha č. 2

²³ Viz. Příloha č. 3

²⁴ Viz. Příloha č. 2

se nesnaží na dětského čtenáře nikterak působit. Jejich hlavním cílem je, aby si je děti koupili a co s nimi udělají dále, je nezajímá. Takovéto časopisy se pak ve své koncepci více zaměřují na vizuální stránku. Součástí jsou různé dárky pro děti, soutěže, hádanky apod. Obsahová propracovanost nebývá důsledná. Naproti tomu druhá skupina dětských časopisů si klade za cíl, samozřejmě kromě samotného prodeje, i určitým způsobem na své čtenáře působit, vychovávat je. Snaží se, aby jejich články přinesly náměty k zamyšlení, možnost diskuze a celkové přispění k rozvoji osobnosti jedince. Sám Zdeněk Ležák, jehož časopis bychom zařadili do této kategorie, se k tomuto tématu vyjadřuje následovně: „*Já jsem pro to formování. Myslím si, že časopis by měl vychovávat. Je to vedle školy další důležitý prvek, který dětem pomáhá utvářet vlastní názor. Proto také vyhledáváme problematická témata. Ve chvíli, kdy dítě bude mít k časopisu důvěru, tak určité poučování lépe stráví.*“²⁵

Kromě tohoto rozdělení můžeme hovořit o tom, že tvorba každého časopisu je podobná. Vždy je to šéfredaktor, který rozhoduje o výběru článků pro dané číslo a jejich sestavení. Kolem sebe má stálou redakční radu zpracovávající jednotlivé články podle jeho pokynů a další externí spolupracovníky a korektora. Časopis se podle aktuálnosti připravuje dopředu od 10 dní, jako časopis Pevnost, až po jeden nebo dva měsíce. Každý se snaží, aby jeho časopis byl nejuspěšnější ve své kategorii, a tomu podřizuje vše. Na základě jednotlivých rozhovorů i posouzení dalších dětských časopisů je patrné, že i když je každé periodikum jedinečné, můžeme v nich vysledovat určité shodné rysy. Ty prostupují celou oblast časopisecké produkce, a mnohé z nich jsou patrné i ve vznikajících časopisech školních.

---

²⁵ Rozhovor s šéfredaktorem časopisu 21. století Junior, příloha č. 2

7 Školní časopisy

Za školní časopis lze považovat jakoukoli tiskovinu, kterou si daná instituce sama připraví, zpracuje a následně propaguje. Jejich vydávání je velmi náročná práce, o čemž jsou přesvědčeni na nejedné základní škole, kde se do tohoto nákladného procesu sami pustili. Přesto je dnes možné je nalézt na všech typech škol, nejenom základních, ale také mateřských a středních.

Časopis mateřských škol

Časopis mateřských škol bývá vydáván pouze pedagogickým sborem. Hlavní skupinou, ke které je směřován, zatím nejsou přímo žáci, ale jejich rodiče. Jejich hlavním cílem je informovat rodiče o dění v dané mateřské škole, o připravovaných projektech a akcích pro rodiče s dětmi. Dále v nich nalézáme možnosti, jak s dětmi pracovat doma a tím v nich rozvíjet jejich pozitivní stránky osobnosti. K tomu slouží různé říkanky, písničky či omalovánky, které právě zajišťují další rozvoj dítěte i v domácím prostředí. Některá čísla obsahují první dětské příspěvky, a to obrázky, které podle témat děti v mateřských školkách malují. Školní časopis se přesto všechno stává v posledních letech hlavně osvědčenou formou komunikace školy s rodiči.

Časopis střeňích škol

Školní časopis středoškoláků je často vydáván jen za účasti jednotlivých žáků. Kteří sami sbírají materiály, články, témata k diskuzi i informace o připravovaných akcích mezi svými spolužáky. Jsou také sami schopní si vše zpracovat a distribuovat mezi sebou. Tituly odrážejí v největší míře dění samotné školy z žakovské perspektivy. Proto se stávají také obrazem pro učitele, jak je vidí jejich svěřenci a co jim ve škole schází. Tyto časopisy jsou málo obvyklé. Pokud se do jejich tvorby přece jen někde pustí, jejich hlavními tvůrci bývají studenti, kteří se chtějí i v budoucnosti věnovat práci s podobným zaměřením.

Časopis základních škol

Tvorba školního časopisu na základní škole vyžaduje účast nejenom učitelů, jako ve školách mateřských, ale také žáků, kteří se větší či menší měrou na nich podílejí. Proto je tento typ školního časopisu nejrozšířenější. Jeho vydávání se týká všech základních škol, nejenom tradičních státních, ale můžeme ho nalézt také na soukromých základních školách či na školách zvláštních. Zde pro příklad můžeme uvést zvláštní školu v Plzni,

kdy tamější paní učitelka pro publikaci *Jak se dělá školní časopis* napsala: „... Lidé si často neuvědomují, jak hluboký citový život se skrývá v dušičce mentálně retardovaného dítěte. To chceme ukazovat i v našem časopisu. Proto je někdy odlišný od základních škol. Snažíme se působit citově, s láskou, s ohledem na nejrůznější typy poruch a vad.“²⁶

Třídní časopisy

Kromě školních časopisů dochází na některých základních školách k vydávání tzv.: časopisů třídních. Jako jeden z mnoha příkladů můžeme uvést Základní školu Sv. Čecha v Chocni. Na této škole si v loňském školním roce, 2009/2010, vyučující Mgr. Iva Brandýská připravila tento projekt s žáky osmých ročníků. Mgr. Iva Brandýská je vyučující občanské výchovy a českého jazyka, z něhož byl třídní časopis konstruován. Jejím cílem společně se třídami 8. A a 8. B se stalo během školního roku vytvořit společný slovník nespisovných slov spolu s jejich spisovnou variantou, který je následně svázán právě do podoby časopisu.

Tvorba třídních časopisů je v mnohém méně náročná než tvorba časopisu školního. Z časového hlediska jsou obě varianty náročné, avšak vzhledem ke shánění podkladů pro jejich tvorbu bývá u časopisů dané třídy již dopředu stanoveno jediné téma, kterým se zabývají. Není také potřeba mít stálou redakci, hlavním redaktorem je vyučující, který na celý projekt dohlíží, a přispěvateli jsou všichni žáci, u nichž mnohdy nezáleží jen na nich dobrovolnost tohoto úkolu. Často se ani nesnaží, jako časopis školní, působit na širší okruh čtenářstva, ale slouží pouze pro vlastní potřeby, či jako pomůcka do školní knihovny.

7.1 Tvorba školních časopisů

Školní časopisy si vytyčují úplně jiný smysl než běžné dětské časopisy. Žáci je mají v oblibě právě pro to, že se sami mohou podílet na jejich vydávání.

Důvodů pro vydávání školního časopisu je velké množství. Jedním z nich může být jeho vydávání za účelem propagace některých školních rozhodnutí mezi žáky, rodiči i veřejností. Pokud se totiž časopis posílá např.: na obecní úřad, do městské knihovny nebo na podobná místa, dochází k lepší kooperaci mezi úřady, školou a širším obyvatelstvem. Díky tomu může docházet k odizolování školského života veřejnosti,

---

²⁶ WOJNAR, P., ZMRZLÍK, B.: *Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou*. Ostrava: Grafie, 1998. str. 7

kteřá v dané základní škole nemá své ratolesti. Dalším důvodem pro vydávání může být to, že školní časopis je dobrým prostředkem pro vytváření tvořivé atmosféry na škole. Posiluje kolektivnost mezi žáky, zapojuje pasivnější jedince do života školy. Jeho prostřednictvím se mohou žáci seberealizovat a posilovat své sebevědomí. Může být také pomocníkem při rozvíjení literárního či výtvarného talentu. Časopis je také prostředkem bojujícím proti šikaně a agresi na školách. Jeho prostřednictvím žáci sami mohou poukazovat na společenské problémy, které je zajímají. Učitelství sbor pak může aktivně reagovat, ať už také příspěvkem, besedou či jinou formou. Je to také jeden z mnoha prostředků, který se zábavnou formou snaží vzdělávat i poučovat své čtenáře. Výhodu poté spatřujeme v tom, že touto formou jsou žáci schopni rady spíše přijmout, než na základě poučování od dospělých. Právě i na základě příspěvků od učitelství sboru dochází k polidšťování osobnosti učitele. Často v nich žáci teprve poté vidí lidské bytosti, nejenom své nepřítel. Také je to prostředek pro to, aby se žáci dozvěděli více o škole, kterou navštěvují. Mohou na ni být spíše hrdí, případně se ztotožnit s jejími cíli. Nakonec se tak školní časopis stává pro učitele i rodiče přirozeným zdrojem informací o potížích, zájmech, ale i potřebách dítěte.

Proto, aby v jakékoli základní škole vycházel školní časopis, musí být zprvu vždy nějaký organizátor. Tím prvním člověkem, který se tomu začne věnovat, bývá zpravidla učitel, někdy samozřejmě s nápadem mohou přijít samotní žáci. Každopádně někdo musí přinést prvotní nápad a postupně získat několik spolupracovníků, kteří se na tom budou podílet. Co se týče strany žáků, vždy mezi nimi hledáme dobrovolníky, kteří se tvorbě časopisu věnují dobrovolně z vlastního zájmu. Tato skupina pak vytváří jakousi „redaktorskou radu“, která je největšími tvůrci časopisu. Přínosným rysem je, když tuto radu tvoří žáci s různými zájmy. Každý se poté může orientovat na hledání informací a tvorbu článků z vlastní oblasti, což zajišťuje větší pestrost časopisu. Jednotlivý přispěvatelé také nejsou nuceni zajímat se o oblasti, ve kterých by se jinak dobrovolně neangažovali. „*Jako nejvhodnější se jeví utvoření méně než desetičlenné žákovské redakce (zhruba 6 – 8 členné).*“²⁷ Přesto je důležité neustále zapojovat všechny žáky do jeho tvorby, formou různých soutěží o příspěvky, nebo o nejčastějšího dopisovatele. Ukázky se mohou vybírat i na podnět učitelů, např.: ze slohových prací či výtvarných činností apod. Každý ze studentů by tedy měl mít možnost nechat si otisknout svůj vlastní výtvar, na základě schválení redakční rady.

---

²⁷ WOJNAR, P., ZMRZLÍK, B.: *Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou*. Ostrava: Grafie, 1998. str. 13

Důležitou složkou, kterou je třeba vymezit v několika prvních číslech je obsahová náplň časopisu, jakož i jeho formální stránka. Co největší shoda by měla panovat na titulní stránce spolu s názvem časopisu, jeho grafické úpravě a zařazování obrazové přílohy, soutěží, anket, křížovek, kvízů, reportáží či novinek. Měla by se tak zvolit jednoduchá koncepce časopisu, kterou je možno s jednotlivými čísly upravovat, přesto bude jasná koncepce s příspěvků, na které se žáci mohou v každém díle těšit.

Prvním důležitým prvkem je vybrání samotného názvu časopisu. „*Je třeba najít takový název, který by se líbil, byl originální a nebyl spojen jen se současnými tvůrci časopisu.*“²⁸ Jeho označení by mělo být krátké a výstižné tak, aby co nejvěrohodněji charakterizovalo daný časopis. Při bližším zkoumání některých názvů školních časopisů v České republice, tak můžeme v titulu najít název školy, ulice či obce ale také mnohem originálnější příspěvky. Jedná se například o časopisy Čtení pod lavicí, Oko školy, Školní mixér, Škrob a mnohé další.

Co se obsahu školního časopisu týká, měl by obsahovat vše, o co mají zájem jeho čtenáři. Různé články ze života školy, připravované akce, křížovky, kvízy, samostatné práce žáků, ale také jejich úspěchy, ať už školní, sportovní či hudební. Hlavní je vybrat to nejzajímavější vzhledem k možnému rozsahu časopisu. Poté, co je vybrán obsah časopisu, je důležité vyřešit jeho vnitřní uspořádání. Samozřejmě by se mělo stát uspořádání přehledné a logické. Na začátek by se měly řadit novinky, aktuální informace či připravované akce a projekty. Přední část by měla obsahovat rozhovory, reportáže, ankety a aktuální příspěvky k dění školy či informace směřující k žákům. Zábavné části by se měly objevovat až v druhé polovině. Příspěvky o sportu, články na pokračování by měly mít také stabilní místo, aby je čtenáři mohli hned nalistovat. „*Nechaotické stabilní uspořádání školního časopisu je stejně jako u kterékoliv jiné prodávané tiskoviny znakem její dobré úrovně.*“²⁹

Kromě těchto náležitostí se nesmí zapomínat na to, že i školní časopis jako časopisy ostatní se musí řídit státem stanovenými pravidly, konkrétně zákonem č. 81/1966 Sb. Zákon stanovuje povinnost vydavatele požádat příslušný orgán státní správy (příslušný okresní úřad) o registraci periodického tisku.

Poté už stačí sehnat patřičné příspěvky a obrazové doplňky. Jednotlivé návrhy zpracovat tak, aby byli nejlépe počítačově, či strojově napsány, doplnit obrázky

---

²⁸ WOJNAR, P., ZMRZLÍK, B.: *Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou*. Ostrava: Grafie, 1998. str. 14

²⁹ WOJNAR, P., ZMRZLÍK, B.: *Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou*. Ostrava: Grafie, 1998. str. 18

a vytisknout. Následně jen distribuovat ke všem čtenářům, popřípadě rozeslat je tak, aby k nim měla přístup i veřejnost. Jakým způsobem a kolik kopií se od každého čísla pořídí je rozdílné škola od školy. Školy, kde je možné mít výtisk pro každého zájemce, zpravidla časopisy prodávají na nákladové ceny (obvykle 5 – 10 Kč za výtisk). Ostatní školy pouze tisknou jeden výtisk pro každou třídu, nebo dokonce pouze dva až tři výtisky pro celou školu.

7.2 Příklady školních časopisů

Mendelíček

Mendelíček je školním časopisem Základní školy Mendelova v Karviné. U jeho vzniku stál ředitel školy Mgr. Bohumil Zmrzlík, který stojí u jeho vydávání od roku 1991 do roku 1994, kdy redakci převzal Pavel Wojnar. Jeho název byl vydán na základě školní soutěže, kdy měl každý z žáků možnost podat svůj návrh. Nakonec byly vybrány tři nejlepší názvy: Čteník, Napínák a Mendelíček. Po dalším hlasování byl zvolen poslední z názvů.

Časopis základní škola vydávala nejprve pouze vlastním nákladem. Později se jí povedlo získat podporu, a tak se na jeho vydávání podílí soukromá ostravská tiskárna Grafie, spol. s r. o. Dnes se na jeho tisku podílí žáci nejenom svými příspěvky, ale také finančně, neboť časopis je prodáván za nákladovou cenu 10 Kč.

Hlavní „redakční radu“ tvoří vyučující a sedm až devět žáků, kteří jsou vybíráni v každoročním konkurzu konaném na začátku školního roku. Časopis se pod jejich vedením rýsuje na každotýdenní schůzce. Jednotlivé příspěvky počítačově zpracované nejsou pouze a jenom jejich výtvoř, ale také nápady všech žáků školy. Ty jsou poté čtvrtletně zpracovány a vydávány v rozsahu okolo 20 stran na číslo.

Obsah Mendelíčku je velmi různorodý, kromě základních školních informací přináší poučení i zábavu. Na první stránce každý vidí přehledný obsah daného čísla s obrazovou přílohou. Druhá strana každého čísla patří rubrice *2 VĚTY aneb CO, KDY, KDE*, kde jsou vždy ve dvou větách shrnuty nejdůležitější informace či chystané akce. Na dalších stránkách nalezneme příspěvky redaktorské rady, i starších a mladších čtenářů. Tyto tituly se vztahují k aktuálnímu dění školy a chystaným akcím. Nedílnou součástí první poloviny časopisu je vždy rozhovor s některým z vyučujících či osobností z města. Druhá polovina je věnována spíše zábavné stránce. Nalezneme zde různé ankety, luštěnky, křížovky i hlavolamy. Součástí jsou zde také příspěvky žáků, které jsou vždy tematicky

uceleny. Ke konci nalezneme „perličky ze žákovské knížky“ či „přebreptnutí a trapasy učitelů“. Poslední stránka je vždy věnována sportovní tematice. Součástí každého čísla jsou také příběhy na pokračování, které se zaměřují na všechny žánry.

Tento školní časopis je po formální stránce velmi propracovaný. Je patrné, že koncepce prošla dlouhým vývojem, než se ustálila v této podobě. Přesto dnes je přehledný, každá rubrika či článek má své vlastní místo, kde ho žáci mohou podle očekávání nalézt. Obsahově je Mendelíček velmi různorodý a snaží se o zaměření na všechny věkové kategorie základní školy. Jim také v „zábavné části“ přizpůsobuje jednotlivé soutěže a hádanky. Články z první části jsou velmi působivé. Je patrné, že se redakční rada neomezuje pouze na témata týkající se školy, ale snaží se podat zprávy i okolí. Žáci tak mají možnost dozvědět se i něco navíc. Z tohoto důvodu, i na základě rozhovorů s významnými či městskými osobnostmi, je možné s časopisem pracovat i během vyučování. Vlastní práce žáků mohou být motivací pro slohové výtvořky svých spolužáků apod.

Javorníček

Javorníček je školní časopis ZŠ Javornického Vysoké Mýto. U jeho vzniku stála paní učitelka Jana Vondráčková, která ho pod dohledem paní zástupkyně Lenky Lněničkové vede dodnes. Časopis je vydáván jednou měsíčně dnes již třetím rokem. Jeho název byl vybrán paní učitelkou a první redakční radou podle pojmenování školy. Je vydáván přibližným nákladem 70 – 80 výtisků měsíčně. Jednotlivá čísla si žáci mohou koupit za 5 Kč. Časopis také paní tajemnice posílá do městské knihovny ve Vysokém Mýtě.

Redakční rada se skládá tedy z paní učitelky a dále potom pětice žáků. Poprvé byli studenti do redakční rady vybráni náhodně podle zájmu. Dnes jsou vybíráni na základě konkurzu, který se koná vždy na začátku školního roku. Někdy k redakčním změnám dochází i během roku, a to v případě, kdy daný člen rady neplní své povinnosti.

Prvotním podnětem pro vydávání Javorníčku se stalo zveřejňování žákovských prací pro lepší motivaci ostatních spolužáků. Magistra Vondráčková uveřejnila sama první čísla, která obsahovala právě jen pochvaly a jednotlivé práce žáků jako ocenění jejich snahy a motivaci pro mladší ročníky. Následně si vybrala několik žáků z různých tříd, kteří jí v tom pomáhali. Postupně prací v časopise ubývalo a nahrazovaly je aktuální informace ze školního prostředí, obrázky a křížovky, pronostiky, přísloví apod. Dnes je

jeho obsah rozpracován na 10 stran formátu A5 i s barevnou obrazovou přílohou. Jednotlivé části si zpracovávají žáci sami a v učitelském sboru prochází pouze korekturu textu a stylistickou úpravou.

8 Výzkumný problém

Výzkum realizovaný v této části diplomové práce se snaží odpovědět na následující otázky: Proč jsou dětské časopisy málo využívány ve výuce? Proč jsou dětské časopisy využívány pouze v některých předmětech? Proč jsou dětské časopisy využívány pouze některými věkovými kategoriemi? Při hledání jednotlivých odpovědí na tyto otázky byly formulovány následující hypotézy, které budeme ověřovat pomocí dotazníkového šetření.

Formulované hypotézy:

- 1) Nejvíce s časopisy ve výuce pracují skupiny vyučujících s délkou praxe do 5 let nebo s délkou praxe nad 15 let.
- 2) S dětskými časopisy pracují při výuce více ženy/učitelky než muži/učitelé.
- 3) Dětské časopisy jsou nejvíce využívány v předmětech Český jazyk a literatura, Cizí jazyky a Dějepis.
- 4) Dětské časopisy jsou k výuce nejčastěji využívány v časovém období méně než jednou za měsíc.
- 5) Dětské časopisy se nejčastěji využívají k procvičování a cílené informační výchově.

První hypotéza týkající se délky praxe vyučujících a jejich využívání dětských časopisů je stanovena z těchto důvodů. Vyučující s délkou praxe do 5 let budou pracovat s časopisy na základě snahy o inovativní přístup k výuce. Naproti tomu druhá vybraná skupina vyučujících, s délkou praxe nad 15 let, na základě jejich vlastních zkušeností. Tito učitelé s časopisy ve výuce pracovali velmi často již od počátku své kariéry, a proto v nich pokračují i nadále.

Druhá hypotéza vychází z domněnky, že učitelky/ženy při výuce více využívají alternativní metody práce oproti svým mužským kolegům. Mezi ně počítáme i práci s dětskými časopisy.

Třetí hypotéza je určena na základě možností využití dnešních dětských časopisů při jednotlivých vyučovacích předmětech. Jejich největší možnosti jsou v cizích jazycích, kde lze pracovat s časopisy nejenom českými, ale také cizojazyčnými. Velmi vítané jsou hlavně oblasti slovní zásoby a překladu. Dalšími předměty, kde jejich využití nabízí

rozmanité možnosti, jsou český jazyk a literatura a dějepis. Ostatní předměty do této hypotézy nebyly zařazeny, neboť možnosti práce s časopisy v nich jsou velmi omezené. Přestože dětské časopisy jsou ve vyučovacích předmětech stanovených v hypotéze číslo tři velmi dobře využitelné, práce s nimi není nikterak všední záležitostí. Jejich využití ve výuce je velmi omezené a slouží většinou vyučujících jako zpestření a ozvláštnění jednotlivých částí výuky. Proto je stanovena následující hypotéza uvádějící jejich průměrné využití na dobu méně než jednou za měsíc.

Poslední stanovenou hypotézou se snažíme potvrdit možnosti vhodného využití dětských časopisů v jednotlivých částech vyučovacího procesu. Jejich největší potenciál je spatřován v procvičovacích částech hodiny, kdy vyučující časopis používá jako možnost procvičení stanovené učební látky namísto učebnic a pracovních sešitů. Dále potom k cílené informační výchově, která se vztahuje k průřezovému tématu Mediální výchova.

9 Metodologie výzkumu

Výzkumná část je realizována pomocí dotazníkového šetření. Dotazník je zaměřen na využití dětských časopisů při výuce speciálně na druhém stupni základní školy. Dané šetření obsahuje 13 otázek rozdělených do dvou hlavních částí. První část skládající se z otázek 1 až 3 obsahuje otázky výčtové. V druhé části se ve velké většině jedná o otázky otevřené. Pouze otázky číslo 6, 7, 9 a 11 jsou výčtové.

Vypracovaný dotazník je připraven pro vyučující z druhého stupně základních škol. Na tuto skupinu se diplomantka zaměřila ze dvou důvodů. Prvním z nich je její vlastní aprobace pro tento stupeň základní školy. Druhým důvodem je velký potenciál pro práci s časopisy jako alternativním zdrojem informací ve výuce pro žáky tohoto věkového rozmezí. Dotazník byl rozdán jednotlivým vyučujícím na různých typech základních škol ve Východočeském kraji. První školou byla Základní škola Milady Horákové v Hradci Králové. Jedná se o základní školu s rozšířenou výukou matematiky, fyziky, chemie a informatiky. Dalo by se tedy říci, že hovoříme o škole s přírodovědeckým zaměřením. V každém ročníku škola nabízí tři třídy, kdy pouze jedna z nich je speciální, tedy zaměřena na dané nehumanitní oblasti. Dotazníkové šetření bylo dále provedeno na Základní škole Sv. Čecha v Chocni. I zde se jedná o základní školu s rozšířenou výukou. Oproti Základní škole v Hradci Králové je tato instituce zaměřena na výuku jazyků. Třetí šetření bylo provedeno ve Vysokém Mýtě na Základní škole Javornického. V posledním případě se jedná o „běžnou“ základní školu, tedy bez jakéhokoliv zaměření.

Dotazník byl na všech školách rozdán celkem třiceti vyučujícím, bez rozdílu pohlaví, délky praxe či vyučovacího předmětu. Jednotlivé dotazníky byly předány každému respondentovi po osobní domluvě. Všichni dotázaní vyšli diplomantce velmi ochotně vstříc. V konečném výsledku bylo z rozdaných třiceti dotazníků diplomantce vráceno 100%. Po bližším zkoumání bylo pro výzkum použitelných všech 30 kusů. Na základě jejich výsledků diplomantka analyzovala využití časopisu při výuce.

10 Vyhodnocení výzkumu

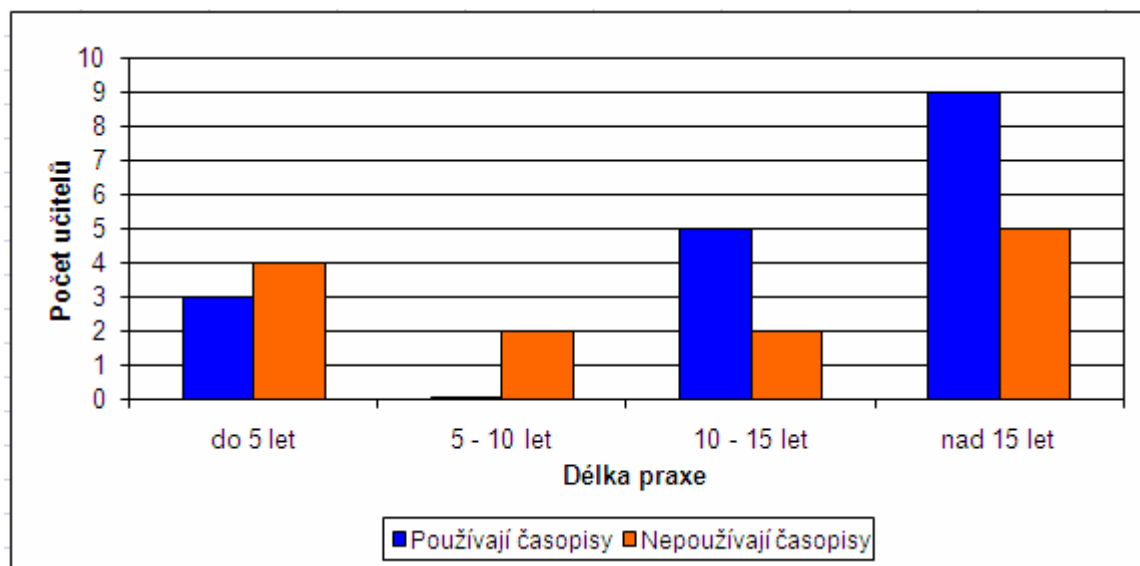
Dotazníkového šetření se zúčastnilo třicet vyučujících. Mezi nimi měli větší zastoupení ženy v počtu šestadvaceti a pouze čtyři muži. Již samotný tento fakt potvrzuje, že učitelství je stále profesí, ve které dominují ženy. Přesto z tohoto faktu není možné zaujmout jakékoliv stanovisko z hlediska využitelnosti dětských časopisů ve výuce.

První hypotéza

Dotazníková otázka číslo 1 nám potvrdí či vyvrátí první stanovenou hypotézu, která zní následovně: Nejvíce s časopisy ve výuce pracují skupiny vyučujících s délkou praxe do 5 let a s délkou praxe nad 15 let. Na tuto otázku délky praxe ve školství odpověděli všichni dotázaní. Z celkového počtu třiceti vyučujících, sedm z nich pracuje ve školství méně než 5 let. Do druhé skupiny, vyučující s praxí mezi 5 – 10 roky, podle odpovědí zařadíme pouze dva respondenty. Sedm dotázaných se podle délky praxe řadí do skupiny s praktickou zkušeností mezi 10 – 15 lety. A poslední skupinu, jejíž praxe je delší než 15 let, tvoří čtrnáct vyučujících. Druhou část stanovené hypotézy nám potvrdí výsledky z otázek číslo 4 (Jaké časopisy při výuce využíváte?) a 5 (V případě, že nepracujete s časopisy, jaké Vás k tomu vedou důvody?). Na základě těchto odpovědí s časopisy při výuce celkem pracuje sedmnáct vyučujících. Zbytek respondentů s dětskými časopisy nepracuje.

Po následném zkompletování těchto odpovědí s hlediskem délky praxe vyučujících zjistíme, že jednotlivé skupiny pracují s časopisy následujícím způsobem. Pouze tři respondenti s délkou praxe do 5 let pracují při výuce s dětskými časopisy. Vyučující s délkou praxe mezi 5 – 10 lety s časopisy nepracují. Co se týče třetí skupiny dle délky praxe, 10 – 15 let, časopisy využívá pouze pět dotázaných. Nejvíce s nimi pracuje poslední skupina, s délkou praxe nad 15 let, kde kladně odpovědělo devět vyučujících.

Pokud se na jednotlivé skupiny podíváme z hlediska kladných odpovědí a počtu dotázaných zjistíme, u kterých skupin převažuje jejich používání.

Graf č. 1: Použití časopisů v závislosti na délce praxe

Důvody, které mohou vést právě k nepoužívání dětských časopisů, mohou být velmi různorodé. Za nejpravděpodobnější bychom mohli považovat hledisko ekonomické. Většina dětských časopisů není levnou záležitostí, tím spíše aby je kromě vyučujícího měli během výuky jednotliví žáci. A také nehledě na skutečnost, že i jejich kopírování je v dnešní době, kdy si většina vyučujících papíry pořizuje z vlastních zdrojů, velmi drahé. Tuto skutečnost potvrzuje i odpověď na dotazníkovou otázku číslo 13, a to, jaké podmínky by musely být splněny, aby se časopisy ve výuce používaly více. Na ní uvedlo deset respondentů, že důvodem pro jejich využívání by byl případ, kdy by časopis odebírala celá škola nebo byly cenově dostupné tak, aby si je mohl koupit každý žák. Dalším důvodem může být časová náročnost, kterou je nutné k jejich používání vynaložit. A poslední kategorie, která je podle diplomantky pravděpodobná, je využívání starších materiálů, které jsou osvědčené. Učitelé si nemusí vymýšlet, něco nového, co možná v dané třídě ani nebude fungovat.

Z odpovědí jednotlivých respondentů vyplývá, že nejčastějším důvodem nepoužívání časopisů je finanční stránka věci. Z celkového počtu třiceti dotázaných se devět z nich vyjádřilo, že dětské časopisy nepoužívá právě z tohoto důvodu. Přestože cena jednotlivých časopisů odpovídá vždy jejich kvalitě, není v možnostech učitele být pravidelným odběratelem. Proto druhým nejčastěji udávaným důvodem pro jejich nepoužívání ve výuce je dostupnost jiných materiálů zdarma na internetu (např.: pracovní listy, vzorové přípravy na jednotlivé vyučovací hodiny apod.). K tomuto názoru se přiklání oba dotázaní z věkové skupiny 5 – 10 let. Pro ně je nejdůležitějším zdrojem

k výuce, kromě učebnic, právě internet a informace na něm získané. Proč však právě tato skupina internet využívá v takové míře? Dalo by se říci, že se jedná o věkovou generaci, které je moderní technika velmi blízká, oproti starším věkovým kategoriím. Na druhé straně oproti respondentům s délkou praxe do 5 let nechtějí trávit celé hodiny nad jednotlivými přípravami, když jich je spousta předem připravených a stačí je jen použít.

Jako jeden z dalších možných důvodů nepoužívání časopisů ve výuce je možné uvést odpovědi některých respondentů. Jedna z vyučujících na otázku, jaké důvody vás vedou k tomu, že nepracujete s časopisy, odpověděla: „*Nedostatek času v hodinách s časopisy (neodpovídají přesně probíranému učivu – některé části se nehodí)*.“³⁰ Problém s časem ve vyučovací hodině je relativní a lze ho eliminovat kvalitní přípravou na vyučovací hodinu. Můžeme také polemizovat s mírou jejich využitelnosti během vyučovací hodiny. Z hlediska některých vyučovacích předmětů jsou možnosti jejich využití velmi vysoké. Mezi tyto předměty patří český jazyk a literatura nebo cizí jazyky. Právě v nich se mnohdy nemusí hledět na článek z hlediska jeho obsahu, ale postačí to, že je psán v daném jazyce. Žáci se mohou učit práci s textem, rozvíjet vlastní slovní zásobu či se učit skladbě jazyka. Je pravdou, že nikdy nebude celý časopis plně vyhovovat probírané látce, ale pokud si vyučující dá s přípravami dost práce, zjistí, že jeho využití je větší, než je na první pohled patrné.

S tímto souvisí i odpověď některých dalších respondentů uvádějících, že práce s časopisy je neefektivní. Podle diplomantky tomu tak vskutku není. Pokud vyučující pouze žákům časopisy rozdává, ať si v nich něco přečtou, pak je efektivita opravdu malá. V případě, že vyučující časopis využije s předem stanovenými cíli, kterých chce dosáhnout, bude zajisté tato výuka efektivní. Mnohdy také sami žáci ocení nové metody při výuce alepší se tak jejich spolupráce. Přesto formulovaná hypotéza číslo jedna nebyla ověřena.

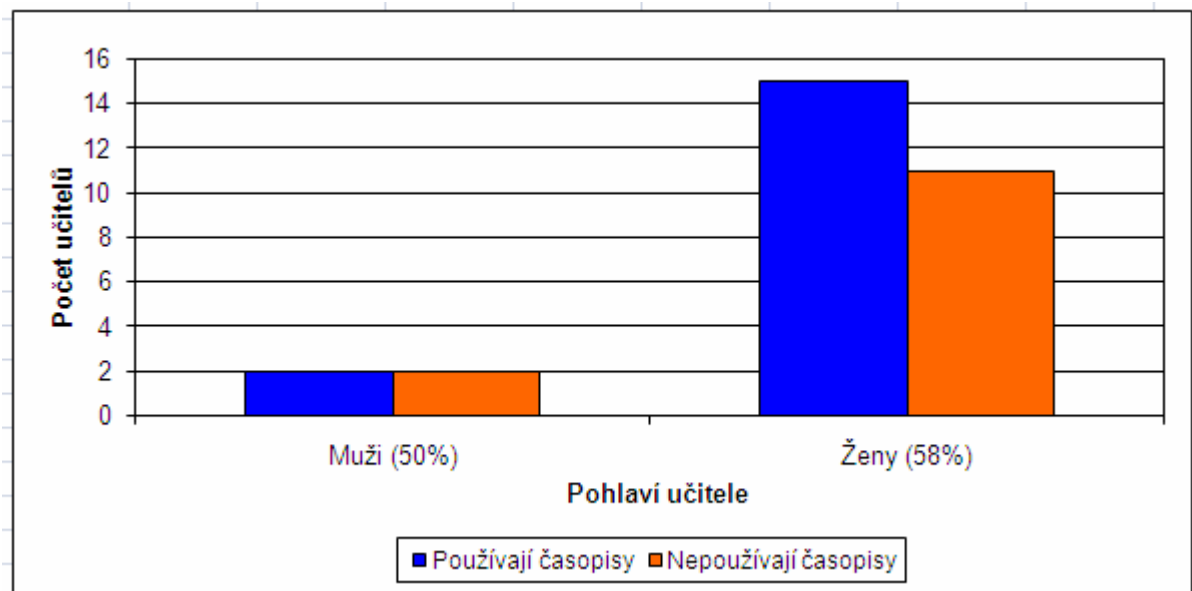
Druhá hypotéza

Jestli byla ověřena stanovená hypotéza číslo dva, že s dětskými časopisy při výuce pracují ženy než muži, zjistíme na základě otázek číslo 1, 4 a 5. První otázka nám poskytuje informaci, kolik z respondentů je pohlaví mužského či ženského. Díky ní, jak je uvedeno výše, se dotazníkového šetření zúčastnili pouze 4 muži a 26 žen. Na základě otázek číslo 4 a číslo 5 jsme již u předchozí hypotézy zjistili, kolik dotázaných časopisy

---

³⁰ Zpracovaný dotazník

využívá a kolik nikoli. Pokud se zaměříme jen na číslo, které nám říká, kdo více s časopisy pracuje, pak jsou to ženy. Jejich převaha je dána už samotným faktem, že jich je ve školství větší zastoupení. Pokud se však podíváme na obě skupiny odděleně, zjistíme, že rozdíl ve využívání dětských časopisů při výuce není tak markantní, jak se na první pohled zdálo.

Graf č. 2: Použití časopisu v závislosti na pohlaví

Z celkového počtu třiceti dotázaných jsou v našem výzkumu pouze čtyři muži. Přesto dva z nich odpověděli, že s dětskými časopisy při výuce pracují. Naproti tomu žen vyplnilo dotazník celkem šestadvacet. S dětskými časopisy při výuce pracuje pouze patnáct z nich. Pokud se zaměříme jen na ně, pracuje s nimi při výuce pouze 58%. Vzhledem k tomu, že u mužů se jedná o 50%, nemůžeme jednoznačně hovořit o tom, že práce s časopisy je doménou žen/učitelek. Přesto na základě těchto výsledků byla stanovená hypotéza ověřena.

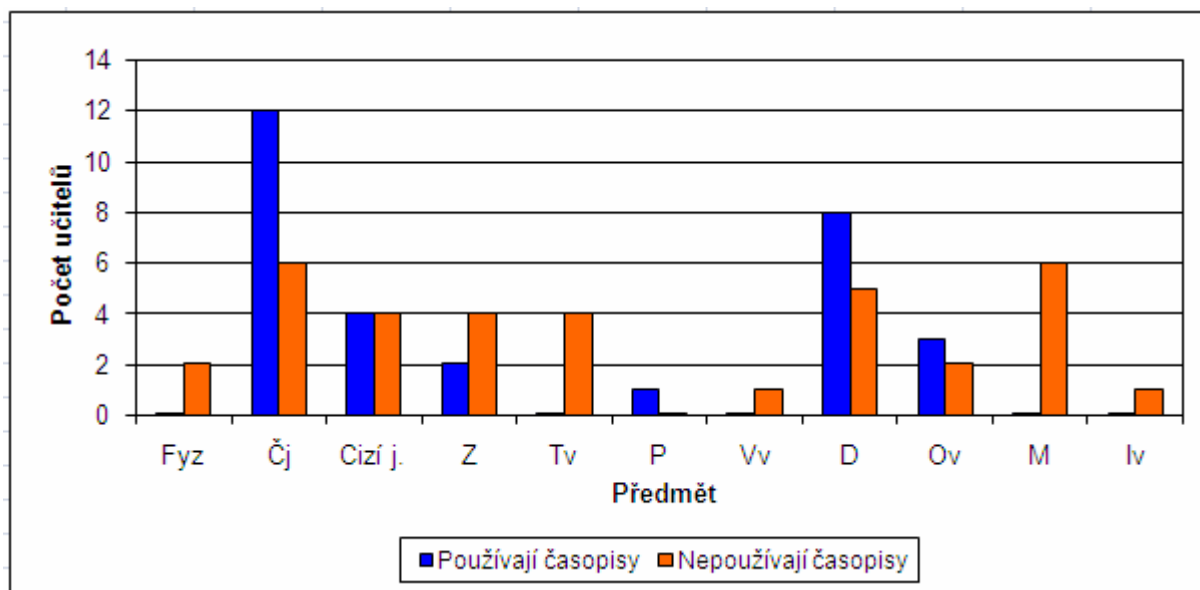
Třetí hypotéza

Další stanovenou hypotézou této diplomové práce je využitelnost časopisu v jednotlivých vyučovacích předmětech. Stanovená domněnka předpokládá, že nejvíce se bude s dětskými časopisy pracovat ve vyučovacích předmětech český jazyk a literatura, cizí jazyky a dějepis.

Tyto předměty jsou vybrány na základě možností práce s časopisy. Pro český jazyk a literaturu se hodí všechny české časopisy z hlediska písemného projevu. Pro cizí jazyky, ať se jedná o anglický jazyk, německý jazyk nebo další jazyky, jsou vhodné všechny časopisy psané v originále. Vyučující by se při jejich výběru neměl řídit pouze věkem určení daných titulů, ale spíše dosaženou úrovní vzdělání žáků. Ve vyučovacím předmětu Dějepis je možné využít širokého výběru historických titulů, které jsou na našem trhu. Jejich faktičnost zaručuje jejich využití i v jednotlivých ročnících na základní škole, přestože jsou původně určeny dospělejší populaci.

Na tuto hypotézu nám po vyhodnocení odpoví otázka číslo 3, v níž jsou respondenti dotázáni, jaké předměty vyučují. A dále otázky číslo 4 a 5, které nám udávají, zda se časopisy využívají či nikoli. Záměrně nejsou vyučující dotazováni, jaká je jejich aprobace. Na dnešních základních školách vyučující ne vždy vyučuje pouze aprobované předměty. Aby mu mohl být nabídnut plný úvazek, často vyučuje i neaprobované předměty. Mnohdy se nejedná pouze o tzv. „oddychové předměty“, jako tělesná výchova, výtvarná výchova, pěstitelské práce, dílny či vaření, ale jsou mezi nimi i předměty, které daného člověka zajímají, má s nimi určitou předchozí zkušenost v učení apod.

Z hlediska jednotlivých odpovědí respondentů, většina z dotázaných vyučuje dva až tři předměty. Nejčastějším vyučujícím předmětem, který se v dotaznících objevil je český jazyk a literatura. Celkem ho učí 18 respondentů. Na druhém místě je dějepis, který vyučuje 13 dotázaných. Cizí jazyka vyučuje osm vyučujících, z nichž je pět angličtinářů, dva němčináři a jeden francouzštinář. Šest respondentů má v aprobaci zeměpis, matematiku a výchovu k občanství. V dotazníku se vyskytují se zanedbatelnými hodnotami také vyučovací předměty fyzika, tělesná výchova, přírodopis, výtvarná výchova a informační výchova.

Graf č. 3: Použití časopisu v závislosti na vyučovacích předmětech

Na základě odpovědí jednotlivých respondentů můžeme říci, že nejvíce při výuce s dětskými časopisy pracují vyučující českého jazyka a literatury. Celkem s nimi pracuje 12 učitelů z 18, tedy 67%. Právě v tomto předmětu je jejich vysoká využitelnost pravděpodobná. Respondent je může vhodně využít jako pomůcku ke všem třem jeho základním částem – komunikační a slohové výchově, literární výchově a jazykové výchově. K první z nich je možné využít téměř všechny texty. Většina z nich dobře poslouží k tomu, aby se žáci naučili dělat výpisky, výtahy či osnovy k jednotlivým slohovým útvarům. Příprava na hodiny s touto tematikou nebude pro vyučujícího nijak výrazně časově ani finančně náročná, neboť se dá využít i jeden časopis pro celou třídu. S obdobnou úrovní náročnosti se dají dětské časopisy využít pro výchovu jazykovou. Na jednotlivých článcích lze najít hodně látky k procvičování různých jazykových jevů. Žáci se zároveň velmi dobře učí práci s textem a v mnohem větší míře obohacují svou slovní zásobu.

Na základě vlastních odpovědí jednotlivých respondentů se dětské časopisy ve výuce nejvíce využívají pro práci s textem. Z něhož je nejčastější porozumění přečtenému textu a vyhledání důležitých informací. Jsou to důvody velmi potřebné a v určité míře i praktické. Neboť je důležité žáky naučit i činnosti, které se jim budou hodit po ukončení povinné základní docházky. Proto většina respondentů používá dětské časopisy právě v hodinách slohové výchovy, kdy učí žáky dělat výpisky, výtahy či různá procvičovací cvičení k vytvoření osnovy. Jedna dotázaná naproti tomu používá časopisy pro hodiny literatury. Často je využívá i k vytváření vlastních hypertextů, které používá pro další

ročníky. Na této učitelce je dobře pozorovatelné, jak jsou někteří vyučující zvyklí na práci s časopisy ve větším rozsahu. Sama totiž spadá svou praxí do věkové kategorie nad 15 let.

Dětské časopisy se dále využívají v dějepise. Tento předmět vyučuje 13 dotázaných, z nichž 62% je při hodině využívá. Převážně se jedná o časopisy zaměřené na historickou tematiku. Výhodou je podání dalších informací žákům, které nezískává přímo od učitele. Ne všichni učitelé však upřednostňují pro doplnění právě dětské časopisy. Podle jedné dějepisárky je spousta jiných doplňujících materiálů, jako např.: videa, knihy, obrázky a různé soutěže, proto na časopisy ve výuce není místo. Ano látky jako dalšího zdroje informací je opravdu velké množství, přesto jsou i dětské časopisy velkým přínosem do výuky. Historické události podávané v nich jsou, na rozdíl od knih, již přímo zpracovány s ohledem na dětského čtenáře. Vyučující se tak nemusí zabývat jejich vhodností pro daný ročník, kterému je chce zprostředkovat. Mnohdy jsou také jejich součástí i různé zajímavosti, které v přísně faktické literatuře chybí. Pro žáky může být také přínosem jejich barevná vizualizace. Díky ní si mohou zapamatovat mnohem více informací, než z pouhého knižního textu. Na druhé straně diplomantka spatřuje jejich výhodu oproti použití videa v tom, že žáci při práci s časopisy nejsou tak pasivní, jako při sledování televize či projektoru. Přestože by žákům byly dány k videu otázky, aby se zajistila jejich pozornost, nebude práce v dané hodině tak flexibilní, jako při práci s časopisem.

Jako další vyučovací předměty, ve kterých podle odpovědí respondentů převládá využívání časopisů ve výuce, řadíme občanskou výchovu a přírodopis. U něho je to velmi těžké objektivně posoudit, neboť pouze jeden z dotázaných učitelů ho vyučuje a sám časopis při výuce využívá. Důvody, které ho k tomu vedou, jsou v první řadě doplnění vlastního výkladu a zpestření výuky. Snaží se žákům ukázat, že existují i jiné informační zdroje než internet. Důležité také pro něho je velké množství obrazového materiálu, které většina učebnic postrádá.

Druhým předmětem je občanská výchova, kde časopis využívá 60% z šesti vyučujících. Jeden z respondentů je používá pouze pro oblast rodinné výchovy, která pod výchovu k občanství spadá. A to jenom v hodinách, kde jsou pouze dívky. S tímto názorem by se dalo polemizovat. Neboť sice jsou tyto časopisy určeny dívkám, ale dalo by se najít i jejich lepší využití v hodinách. Pro výchovu k občanství a její jednotlivé náměty jsou vhodné skoro všechny dětské časopisy. Jen je důležité zvolit správnou

strategii, jak je uvedeno v kapitole 11: Návrh vlastní vyučovací hodiny s tématem podnikání.

Dle odpovědí jednotlivých respondentů je v překvapující míře objevila práce s časopisy při výuce cizích jazyků. Tato skupina zahrnuje vyučující anglického jazyka, německého jazyka a francouzského jazyka. Ve vyučovacích hodinách s nimi pracuje 50% dotázaných. Z nichž je nejvíce využívají vyučující anglického jazyka, přesně 3 respondenti. Důvodem, proč se nevyužívají je nejčastěji nedostatek času, který by byl potřeba. Proto je věnován gramatice a rozvíjení slovní zásoby na bázi učení a memorování jednotlivých slov. Přesto, dle diplomantky, by zde bylo vhodné využití časopisů. Žáci si na jejich základě rozvíjí slovní zásobu. Lépe se učí typické jazykové obraty, které mnohdy po doslovném přeložení nemají smysl. Procvičují si také gramatiku, jejíž jednotlivé prvky vidí užité přímo v kontextu celé situace. Na druhé straně se v dotazníkovém šetření objevil tento názor, který sdílí diplomantka. Pro některé vyučující jsou dětské časopisy přínosné z hlediska dvojjazyčných stránek. Na nich žákům ukazují, proč jsou některá slova přeložena právě daným způsobem a ne jiným ekvivalentem či právě jednotlivá gramatická pravidla. Z dotazníkového šetření také vyplývá, že dva vyučující ze čtyř, kteří časopisy nevyužívají, by je používali za předpokladu, že by je financovala škola a jejich odebírání pro danou třídu by bylo povinné.

Dalším předmětem, ve kterém je zaznamenáno využití časopisů ve výuce, je zeměpis. Z šesti vyučujících tohoto předmětu ho používají dva z nich. Při výuce se jim jedná o její ozvláštňení. Také chtějí ukázat žákům více obrazového materiálu a některých zajímavostí. Kromě těchto důvodů, se diplomantka domnívá, že jsou dobrým prostředkem pro začínající učitele. A nejenom předmětu zeměpis, ale také přírodopis a dějepis. A to z důvodu, který je již nastíněn výše. Jedná se o přizpůsobení informací konkrétnímu věku čtenáře. Dětské časopisy jsou stavěny právě takto, takže pro žáky nejsou v textech žádné náročné poznatky. Naleznou pouze fakta, která rychle pochopí. Mnohdy na rozdíl od výkladu „čerstvě“ aprobovaného vyučujícího, který bývá složitý.

Čtvrtá hypotéza

Otázkou *Jak často využíváte dětské časopisy ve výuce?* ověřujeme formulovanou hypotézu číslo 4. Časopisy využívá sedmnáct respondentů a pouze oni odpovídají na tuto otázku.

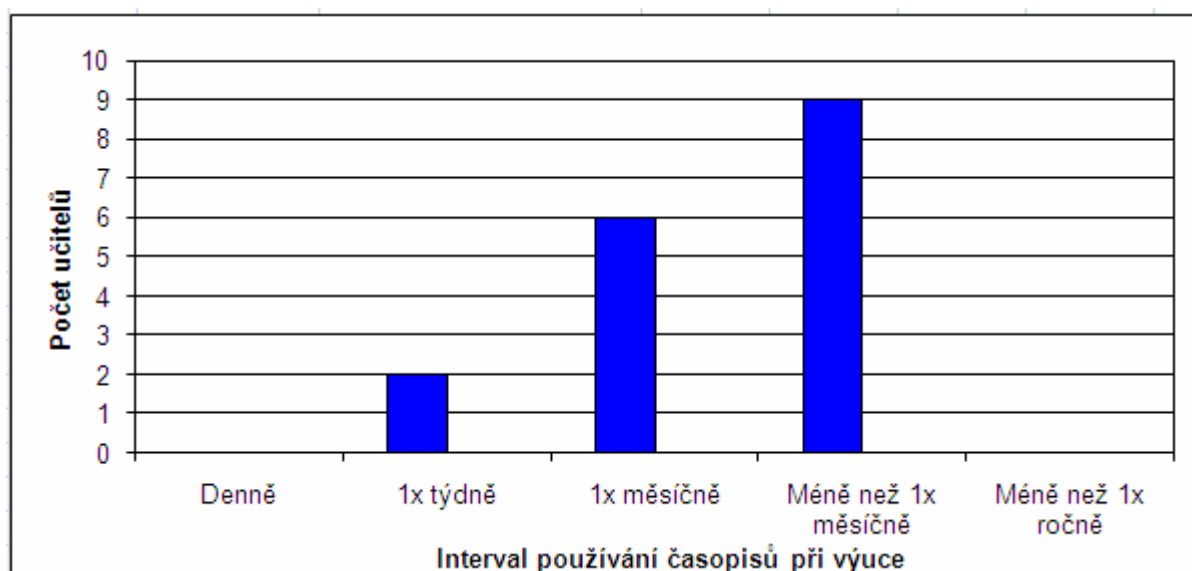
Na základě stanovených časových období se s časopisy ve výuce nejvíce pracuje v rozmezí méně než jedenkrát měsíčně. Tuto odpověď uvedlo devět dotázaných. Tato

varianta koresponduje s předchozími výroky o způsobech využívání dětských časopisů. Všichni vyučující uvedli jako jeden z důvodů, proč časopisy využívají, zpestření výuky.

Naproti tomu šest respondentů odpovědělo, že časopisy využívají jedenkrát měsíčně nebo častěji. Mezi jejich důvody patří ve všech případech také zpestření výuky. Jsou zde však uváděny i další. Důležité je pro ně také doplnění učiva, hledání témat přitažlivých pro žáky, orientace v textu a čtení s porozuměním. Jedna z vyučujících anglického jazyka uvedla: „*Prohloubení jazykových znalostí, komunikace, ale také pro rozvoj osobnosti žáka, jeho myšlení a vzbuzení zájmu o daný předmět.*“³¹ Tento názor vyjadřuje, že daný respondent o zařazení a využití dětských časopisů ve výuce přemýšlí. Jeho cílem není pouze zkrácení dlouhé chvíle, či jejich neefektivní využití.

Zbylí dva dotázaní uvedli, že s časopisy pracují jedenkrát týdně nebo častěji. Pracují s nimi jako s alternativním zdrojem informací. Snaží se vést žáka k novým možnostem, jak získávat informace než pouze z internetu. Prohlubovat jeho všeobecné znalosti i seznamovat ho s konkrétně vybranými informacemi a samozřejmě zpestřit výuku.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že žádný z vyučujících nepracuje s dětskými časopisy denně nebo méně než jedenkrát za rok. Formulovaná hypotéza byla ověřena.

Graf č. 4: Použití časopisu v závislosti na časovém období

³¹ Zpracovaný dotazník

Pátá hypotéza

Na hypotézu číslo 5 nám odpovídá dotazníková otázka pod číslem 9. Zjišťujeme v ní, k jaké části výuky jsou dětské časopisy využívány. Respondenti mají na výběr z několika možností, či si mohou dopsat vlastní odpověď. Mezi navržené odpovědi patří opakování, vysvětlení nové látky, procvičování, k cílené informační výchově a k domácím úkolům.

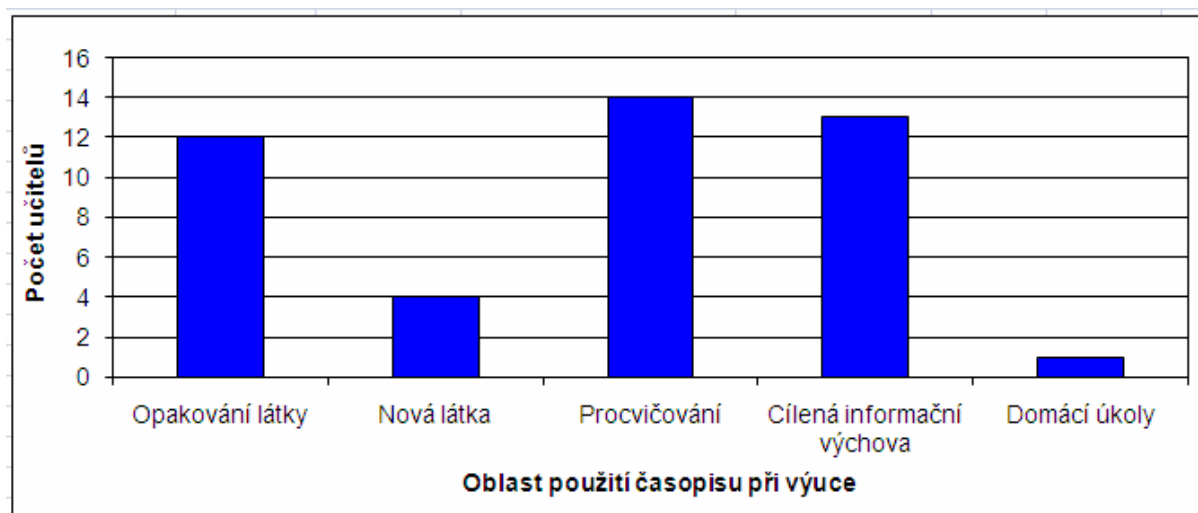
Na tuto otázku odpovědělo všech 17 vyučujících, kteří časopisy využívají. Na jejich základě je zjištěno, že nejčastější činností, u které jsou časopisy využívány, je procvičování. Tuto variantu zvolilo čtrnáct dotázaných. Pro procvičování jsou dětské časopisy velmi vhodné, zvláště v cizích jazycích. Žáci si tak mohou vyzkoušet vlastní slovní zásobu, výslovnost i použitou gramatiku. Podle diplomantky, tato fáze výuky a použití časopisu není úplně ideální pro vyučovací předměty, jako je dějepis, zeměpis či přírodopis.

Časopisy se také velmi často užívají k cílené informační výchově. Tuto možnost zvolilo třináct respondentů. V jejím případě je možné časopisy použít v každém vyučovacím předmětu. Jen o jednoho vyučujícího méně, tedy dvanáct, je využívá k opakování.

Pouze čtyři respondenti je používají k vysvětlení nové látky. Jedná se o vyučovací předměty přírodopis a zeměpis. V nich časopisy slouží namísto výkladu učitele. Stejně tak je jejich použití vhodné do předmětu dějepis. Tyto časopisy jsou, jak již bylo několikrát zdůrazněno, přizpůsobeny danému čtenáři. Žáci získají důležité informace, dalo by se říci pro ně „zábavnější“ formou a jsou více aktivní. Při takto koncipované hodině zbývá více času na případnou diskuzi k tématu. Učitel může lépe vysvětlit to, co není na první pohled zřejmé a nemusí se zabývat něčím, co žáci znají.

Pouze jeden respondent využívá dětské časopisy k domácím úkolům. Jedná se o případ, kdy žáci mají hledat určité informace, vysvětlit a popsat určitou skutečnost, apod. Tato práce je zadávána ve vyučovacím předmětu anglický jazyk. Jedná se o vyučující, která odebírá časopisy pro celou třídu za přispění rodičů i školy. Je patrné, že pokud vyučující rád pracuje s časopisy, existují možnosti, jak této možnosti za přispění všech složek využít. Přesto používat dětské časopisy k zadávání domácích úkolů, se diplomantce nejeví jako nejvhodnější. Pro tuto činnost jsou vhodnější materiály, kdy žáci mají jednoznačně určené požadavky. Při využití časopisu musí učitel věnovat určitou část hodiny, aby žákům pečlivě vysvětlil, co je daným úkolem a co od nich očekává. Následné případné dotazy žáků pak doma nemohou být zodpovězeny.

Jako další možný způsob jejich využití je podle jedné z dotázaných motivační fáze hodiny. Podle diplomantky je jejich využití v této fázi spekulativní. Aby byl dětský časopis efektivně použit, je důležitá příprava. Vyučující musí mít vše pečlivě rozmyšlené, aby se z krátké motivační činnosti nestal obsah celé vyučovací hodiny.

Graf č. 5: Použití časopisu v závislosti na části vyučovací hodiny

Závěr

Pomocí dotazníkového šetření mezi vyučujícími druhého stupně základní školy jsou hledány odpovědi na stanovený výzkumný problém, jehož řešení nám přibližují formulované hypotézy.

Jako první je ověřována hypotéza vypovídající o vztahu mezi využíváním dětských časopisů ve výuce a věkem dotázaných respondentů. Formulovaná domněnka předpokládá, že dětské časopisy jsou nejvíce využívány vyučujícími s délkou praxe do 5 let a s délkou praxe nad 15 let. Tato hypotéza nebyla ověřena. Nejvíce s časopisy ve výuce pracují vyučující s délkou praxe nad 15 let, ovšem nebyla potvrzena druhá část stanoveného předpokladu. Více než vyučující s délkou praxe do 5 let pracují s dětskými časopisy dotázaní s praxí 10 – 15 let.

Následně byla ověřována hypotéza zaměřující se na využívání dětských časopisů v závislosti na pohlaví respondentů. Formulovaná hypotéza byla ověřena. Další zkoumání bylo zaměřeno na využívání časopisů v konkrétních vyučovacích předmětech a konkrétních fázích vyučovacího předmětu. Obě stanovené hypotézy byly potvrzeny. Dětské časopisy se využívají převážně ve vyučovacím předmětu český jazyk a literatura, dějepis, občanská výchova a cizí jazyky. Jejich používání ovšem není všední záležitostí,

ale používají se zejména k ozvláštňení výuky v časovém intervalu méně než jednou za měsíc. Na základě formulovaných předpokladů, také bylo potvrzeno, že jsou časopisy pro děti a mládež využívány k cílené informační výchově a k procvičování.

Poslední hypotézou bylo zjišťováno, jak často se dětské časopisy ve výuce využívají. Hypotéza předpokládala jejich používání ve vyučovací hodině méně než jednou měsíčně. Formulovaná hypotéza byla ověřena.

Na základě ověřovaných hypotéz můžeme odpovědět na předem stanovené výzkumné otázky. První z nich se zaměřuje na otázku, proč jsou dětské časopisy málo využívány ve výuce. Z provedeného dotazníkového šetření vyplývá, že hlavní příčinou jsou ekonomické, hlavně finanční důvody. V dnešní době internetových zdrojů je tištěný časopis nákladnější variantou, proto učitelé častěji využívají k výuce elektronické texty. V souvislosti s touto odpovědí je v souladu druhý nejčastěji uváděný důvod, kterým je časová náročnost pro práci s nimi. Internetové zdroje nabízejí již nejenom připravené texty, ale zpracované celé vyučovací hodiny.

Druhá část výzkumného problému si kladla za cíl zjistit souvislosti mezi předměty, ve kterých se dětské časopisy využívají, a věkem vyučujících. Na základě formulovaných hypotéz vyplývá, že s časopisy se pracuje zejména v humanitně zaměřených předmětech, které jsou svým založením vhodnější k alternativním metodám výuky. Jejich souvislost s věkem respondentů byla také prokázána. V největší míře s nimi pracují vyučující nad 15 let praxe. Druhou skupinou jsou poté učitelé s délkou praxe mezi 10 – 15 lety. Mladší absolventi pedagogických škol využívají převážně internetových zdrojů, které jsou pro ně samozřejmou součástí života.

Po zodpovězení výzkumných otázek můžeme říci, že s dětskými časopisy pracuje velmi málo vyučujících, v jejichž řadách převažují ti, kterým jsou časopisy a knihy bližší než moderní technika.

11 Využití časopisu ve výuce

V následující kapitole je nastíněno celkem pět možností využití konkrétních dětských časopisů jako prostředku informační výchovy na druhém stupni základní školy. Postupně byly vybrány čtyři nejprodávanější dětské časopisy na dnešním trhu, a v jedné vyučující hodině je využito titulů hned několik.

Tyto hodiny jsou koncipovány na základě několika předpokladů, proč by se měli dětské časopisy jako prostředek informační výchovy na základních školách využívat. Prvním z nich je jejich ozvláštňení výuky, tak jak uvádí i většina respondentů v dotazníkovém šetření, a zatraktivnění probírané látky. Dalším z důvodů je lepší propojení mezipředmětových vztahů. V tomto případě se jedná o zvláště o využití časopisů v předmětech český jazyk a literatura a cizí jazyky. Kdy se žáci učí gramatiku nebo práci s textem a mohou být použity různé materiály s nepředmětovou tematikou. Dalším důvodem proč preferovat jejich využití je doplnění látky o větší množství vizuálních prostředků, které podporují zapamatovatelnost pouze vykládaného slova. Žáci také některá témata, která se převážně dotýkají občanské výchovy hlavně jejího oddílu rodinná výchova, jsou schopni lépe vstřebat z jiných prostředků než od vyučujícího. A poslední nespornou výhodou pro jejich využití ve vyučování na druhém stupni základní školy je výuka kritického myšlení a práce s informačními zdroji.

11.1 Návrh vyučovací hodiny s časopisem Junior

TÉMA: Architektonické styly

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Člověk a společnost

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Dějepis

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

- k učení – využívání informací, uvádění informací do souvislostí
- komunikativní – vyjádření myšlenek, naslouchání druhým
- sociální a personální – spolupráce ve skupině, diskuze v malé skupině
- k řešení problémů – vytvoření zápisu do sešitu s obrazovou přílohou
- pracovní – účinné využívání materiálů

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

Žáci si osvojí charakteristické rysy vybraných architektonických stylů.

Žáci jsou schopni na základě osvojených vědomostí přiřadit historické budovy k jednotlivým stylům.

POMŮCKY:

- kartičky s architektonickými styly z časopisu *21. století Junior*
- arch papíru
- barevné fixy
- obrázky známých staveb
- lepidlo

ČASOVÁ DOTACE:

- brainstorming: 5 minut
- rozdělení do skupin: 2 minuty
- architektonické slohy: 8 minut
- výklad, zápis do sešitu: 25 minut
- reflexe: 5 minut

STRUKTURA HODINY:

Vyučovací hodinu učitel zahájí metodou brainstormingu, kdy na tabuli napíše několik názvů světově známých budov, např.: bazilika sv. Petra ve Vatikánu, katedrála Notre Dame v Remeši, zámek Hluboká v jižních Čechách. Žáci říkají postupně své nápady, které učitel zaznamenává na tabuli. Následně vyučující vyzve jednoho z žáků, aby na tabuli napsal téma hodiny: Architektonické styly.

Žáci se rozdělí do pěti skupinek po šesti členech. Každý člen skupiny dostane pořadové číslo od jedné do šesti a každá skupina jako celek je označena příslušným písmenem, A – E. Jednotlivé skupiny si určí svého vedoucího, který dojde k vyučujícímu pro zalepenou obálku. K šesti volným stolům v zadní části třídy učitel rozdělí šest textů z časopisu.

Učitel vysvětlí žákům další práci a upozorní je na časový limit. Následně se k jednotlivým volným stolům rozejdou žáci podle svých čísel. Jejich úkolem je přečíst si článek o daném architektonickém slohu (Románský sloh, Gotika, Renesance, Baroko,

Romantismus, Klasicismus). Žáci mají několik minut poradit se mezi sebou o článek a charakteristických rysech daného slohu.

Po vypršení časového limitu se žáci vrátí do svých skupin na začátku označených prvními písmeny abecedy. Jejich úkolem je mezi sebou si vysvětlit jednotlivé charakteristické rysy daných slohů tak, jak je pochopili jejich spolužáci v předchozích skupinách. Na společný papír žáci vypracují, jak by podle nich měl vypadat zápis do sešitu na základě získaných informací spolu s obrázkem z obálky.

Na závěr hodiny postupně všichni mluvčí jednotlivých skupin přečtou jeden z architektonických slohů se seznamem přiložených staveb, které do daného období patří. Na konci hodiny vyučující archy od všech skupin vybere, překontroluje a žákům nakopíruje.

Na začátku následující hodiny jsou žákům nakopírované archy rozdány. Žáci si je nalepí do sešitu.

11.2 Návrh vyučovací hodiny s časopisem *Pevnost*

TÉMA: Science fiction

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Jazyk a jazyková komunikace

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Český jazyk a literatura

ČÁST VZDĚLÁVACÍHO OBORU: Literární výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

- k učení – uvádění informací do souvislostí, práce s termíny
- komunikativní – vyjádření myšlenek
- sociální a personální – spolupráce ve dvojici, pomůže druhému nebo požádá o pomoc

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

Žáci si osvojí pojem science fiction a dokáží ho vlastními slovy charakterizovat.

Žáci jsou schopni vyjmenovat české i zahraniční představitele sci-fi žánru.

POMŮCKY:

- nakopírovaný text z časopisu *Pevnost*
- fotografie Julese Verne, Arthura C. Clarka, Jana Kovanice

- časopis Pevnost

ČASOVÁ DOTACE:

- pětílístek: 7 minut
- vysvětlení pojmu, zápis do sešitu: 8 minuty
- práce s textem: 10 minut
- práce s časopisem: 20 minut

STRUKTURA HODINY:

Vyučovací hodinu učitel zahájí metodou pětílístku. Žáci si v sešitu vynechají pět řádků. Na první řádek si nakreslí jednu krátkou rovnou čáru, na druhý řádek dvě, na třetí řádek tři, na čtvrtý řádek jednu dlouhou čáru a na poslední řádek jednu krátkou čáru. Stejnou formaci vyučující nakreslí na tabuli. Učitel vyzve jednoho žáka, který na vrchní řádek napíše *sci-fi*. Následně vyzve ostatní žáky, aby si ho zapsali do sešitu. Na ostatní řádky žáci budou psát asociace, které je k tomuto výrazu napadnou, a to následovně. Na druhý řádek napíší dvě slovesa, na třetí řádek tři přídavná jména, na čtvrtý řádek napíší jednu smysluplnou větu o čtyřech slovech a na poslední řádek jedno synonymum k prvnímu výrazu. Žáci mají několik minut na vyplnění zadaného pětílístku. Vyučující nechá některé žáky přečíst své nápady a nejčastější z nich dopíše na tabuli. Žáci, kteří nestihli svůj pětílístek vyplnit, si ho podle tabule dopíší.

Vyučující zkusí nasměrovat žáky k vlastní formulaci definice žánru science fiction. Provádí to otázkami: *Víte, co označuje zkratka sci-fi? Setkali jste se ještě s jinou značkou? Co podle Vás tato zkratka označuje?* Učitel definici sám doplní a řekne žákům základní informace o daném žánru. Vyjmenuje jim také jeho nejvýznamnější české i zahraniční autory spolu s ukázkou jejich podobizny. K jednotlivým autorům jsou uvedena jejich nejznámější literární díla. Žáci si udělají krátký zápis do sešitu, který může vypadat následovně:

Science fiction (Sci-fi)

- vědeckofantastický žánr
- obsahuje technologii, přírodní jevy, neznámé formy života
- děj: vesmír, budoucnost, alternativní historie

Představitelé

- *Jules Verne: Cesta do středu Země, Ze Země na Měsíc*

- *Arthur C. Clarke: Vesmírná odysea*
- *H. G. Wells: Stroj času, Válka světů*
- *Jan Kovanic: Bludný Holanďan*

Žáci si do dvojic rozdají nakopírovaný text z časopisu *Pevnost*. Jejich úkolem je článek si pečlivě přečíst a následně odpovědět na zadané otázky pod ním. Dopředu učitel žáky upozorní na časový limit, který bude během jejich samostatné práce připomínat. Po skončení limitu si celá třída společně řekne správné odpovědi, které si žáci doplní v případě, že danou otázku nestihli vypracovat nebo ji vypracovali špatně.

Následně si žáci rozdají časopis *Pevnost*. Nejprve mají pár minut na jeho prolistování. Poté ho zavřou a vyučující bude pokládat otázky typu: *O čem si myslíte, že tento časopis pojednává? Co Vás na něm při prvním prolistování zaujalo? Byl barevný, nebo černobílý? Našli jste v něm něco známého?* Po zodpovězení otázek si žáci otevřou časopis na straně 39, kde si dočtou chybějící část příběhu z pracovního listu a vyučující jim řekne něco o celém díle *Bludný Holanďan*. Pro odlehčení hodiny si žáci nalistují v časopise stranu 96, kde si vyluští zadanou osmisměrku. Po vyškrtání všech slov dané nápovědy zjistí tajenku složenou s devíti písmen, která obsahuje příjmení slovenského autora fantasy literatury Sapkowského. Po vyluštění tajenky se vyučující zeptá žáků, která slova z nápovědy znají a ke kterému literárnímu dílu či filmu by je zařadili. Dalším úkolem žáků je napsat si do sešitu pod předchozí zápis název *fantasy* a pokusit se ho vlastními slovy charakterizovat tak, jako kdyby tvořili slovníkové heslo do nově připravované publikace. Po přečtení několika příkladů, pokud to bude potřeba, vyučující pojem dodefinuje. Jeho charakteristika může být následující. *Fantasy je umělecký žánr, který bývá založen na užívání magie či nadpřirozených prvků, jako jsou bohové, démoni a bájně bytosti. Mezi jeho autory můžeme zařadit J. R. R. Tolkiena, Lewise Carrolla nebo C. S. Lewise.*

PRACOVNÍ LIST – SCIENCE FICTION³²

Jan se ozval předpisově po dvou hodinách, právě když vyjel z okrajového kráteru v severním valu Coriolise na náhorní planinu. Volal ze zesilovací stanice, která je přesně na polovině cesty. Nebyli jsme tak domluvení, ale nenadával jsem mu. Nakonec – ušetřil

³² V pracovním listu jsou předpokládané odpovědi psané kurzívou.

jednu světlici. Za další necelé dvě hodiny ho zaregistrovaly kamery na Zenobii. Ozval se po pevné lince i odtamtud. Potom jsem ho pustil z hlavy. Zvídavý, avšak obezřetný VDG, pomyslel jsem si ještě a šel spát.

Vzbudila mě až Dawn.

„Johnie, vstávej, musíme na šichtu!“

Nečapal jsem se.

„Na jakou šichtu, Brandensteinová?“

„Rozjíždíme Deltu! Jedem jako Céčko nahoru, na Geraldinu! Čenžujem Áčko!“

„Jak, čenžujem?“ Nebyl jsem opilý, jen zblblý tvrdým spánkem po předcházejícím úsilí.

..... (*příběh pokračuje*) .....

Za chvíli bylo jasné, že VDG je stále venku. Vypustil jsem světlici, abych se po něm poohlédl. Světlice tomu oku jen říkáme, i když je pravda, že svítí taky. A vystřeluje se signální pistolí. Ve skutečnosti jde o malého špiónka, který nám s dostatečnou přesností dokáže přes všesměrově vyřazovanou ledku zprostředkovat svůj pohled shůry. Stejně tak dokáže posloužit na malém Měsíci s blízko zalomeným horizontem jako příhodný retranslátör.

Po třiceti sekundách dorazil Charlie. To už světlice, vypuštěná počáteční rychlostí skoro tři sta metrů za sekundu, vystoupala do osmi kilometrů. Pohodlně tak přehlédla celou oblast severně od Coriolise. Charlie se okamžitě orientoval.

„Lunobus stojí na půlce cesty, na Trifidu.“

Otázky:

1. Napiš jména třech postav, která se v příběhu objevují.

Jan, Johnie, Charlie, Dawn Brandensteinová

2. Napište název alespoň jedné země, která se v příběhu objevuje.

Zenobie, Coriolise, Trifidu

3. Co je to světlice?

oko, malý špiónek

4. Co je to lunobus?

světelný autobus, měsíční autobus

5. Vypište slova z příběhu, kterým jsme nerozuměli.

kráter, Deltu, všesměrově, ledku, retranslátor, lunobus

11.3 Návrh vyučovací hodiny s časopisem ABC

TÉMA: Skloňování cizích jmen

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Jazyk a jazyková komunikace

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Český jazyk a literatura

ČÁST VZDĚLÁVACÍHO OBORU: Jazyková výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení – práce s textem, uvádění informací do souvislostí

komunikativní – naslouchání druhým

sociální a personální – práce ve skupině

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

Žáci si osvojí skloňování cizích jmen.

Žáci se seznámí s vybranými osobami z řecké mytologie a jejich osudem.

POMŮCKY:

- křížovka
- podobizny postav z řecké mytologie
- lepící guma
- barevné křídly
- text z časopisu *ABC – časopis generace 21. století*
- kartičky „domino“

ČASOVÁ DOTACE:

- křížovka: 5 minut
- řecká mytologie: 10 minut
- skloňování cizích jmen: 10 minut
- práce s textem: 20 minut

STRUKTURA HODINY:

Vyučující rozdá žákům připravenou křížovku, na základě které si ověří znalosti žáků při skloňování vlastních jmen. Tajenkou této křížovky je slovo *Bohové*. Před vyplňováním vyučující žáky upozorní, že není nejdůležitější zjistit tajenku, ale důležité je také celou křížovku vyplnit. Po skončení časového limitu si celá třída společně celou křížovku zkontroluje. Vyučující může třídě položit otázky. *Kdo to byli Bohové? Znáte jména některých z nich? Učili jste se o nich v některém předmětu? Zajímá se někdo z Vás o toto téma? Znáte některé knihy či filmy, ve kterých Bohové vystupují?*

Vyučující vylepí na tabuli zvětšeniny vybraných postav z řecké mytologie, a sice Hermése, Poseidona, Athény, Zeuse, Hádeše, Persea, Medusy a Krakena. Učitel vybere některé z žáků, kteří k dané postavě přečtou krátkou charakteristiku vybranou časopisu *ABC – časopis generace 21. století*. Každý ze třídy si následně může vybrat jednu z postav zobrazených na tabuli, podmínkou je pouze, aby byla ve třídě obsazena všechna jména. Úkolem studentů je do sešitu si napsat vybrané jméno a pokusit se ho vyskloňovat. Po samostatné práci vyučující bude pro kontrolu tohoto úkolu vyvolávat jednotlivé žáky k tabuli. Každý z nich napíše pod daný obrázek jeden z pádů. Žáci se střídají, dokud není celá tabulka kompletní. Následně vyučující žákům vysvětlí pravidla, která se skloňování cizích jmen týkají.

Žáci si do dvojic rozdají okopírovanou a trochu pozměněnou dvojstranu textu z časopisu *ABC – časopis generace 21. století* s nadpisem *Bohové a hrdinové*. Mezitím vyučující zavře tabuli se skloňovanými jmény. Žáci budou postupně číst nahlas úryvky z řecké mytologie s názvy: Záchrana krásné Andromedy, Nepřátelé zkameněli a Perseus zabil svého dědu. Pokud žák v textu narazí na vynechané políčko, za kterým bude v závorce uveden daný výraz v prvním pádu, musí ho použít ve správném tvaru. Poté vybere dva své spolužáky. Každému z nich určí pád, do kterého zmíněné jméno musí převést.

Reflexi daného tématu vyučující provede příští hodinu pomocí hry „domino“. Na každé první polovině karty bude jméno některé postavy z řecké mytologie. Na druhé polovině bude vyobrazen pád, ve kterém musí výraz být na následující kartě.

KŘÍŽOVKA – SKLOŇOVÁNÍ CIZÍCH JMEN

1. 2. pád jména Roberta
2. u podstatných jmen určujeme pár, číslo, vzor a ....
3. vzor podstatných jmen
4. 4. pád jména Boris
5. doplňte správný tvar – (otec) bačkory
6. moje, nebo _____

1.			R	O	B	E	R	T	Y
2.				R	O	D			
3.					H	R	A	D	
4.				B	O	R	I	S	E
5.	O	T	C	O	V	Y			
6.				M	É				

PRACOVNÍ LIST – BOHOVÉ A HRDINOVÉ³³

Záchrana krásné Andromedy

Zpáteční cesta poté přivedla Persea (Perseus) na etiopské pobřeží. Tady uviděl krásnou dívku připoutanou ke skále u moře. Dozvěděl se, že se jedná o královskou dceru Andromedu (Andromeda), která má být obětována tříhlavé obludě. Celá Etiopie totiž byla prokleta mořským bohem Poseidonem (Poseidon). Toho rozzlobilo, že tamní královna Kassiopeia (Kassiopeia) neustále pomlouvá jeho mořské nymfy a posmívá

³³ V pracovním listu jsou předpokládány odpovědi psané kurzívou.

se jim. Perseus (Perseus) se s králem a královnou rychle dohodl, že když mu dají Andromedu (Andromeda) za ženu, jejich dceru zachrání. V těžkém boji jeho kouzelný meč uspěl a dívka byla zachráněna.

Nepřátelé zkameněli

Kassiopeia (Kassiopeia) však nebyla ze svého nového zetě moc nadšená, a proto povolala bývalého Andromedina (Andromeda) snoubence, aby přišel s dvěma sty vojáky na svatební hostinu a Persea (Perseus) odstranil. Když už to s Perseem (Perseus) vypadalo bledě, vytáhl Medusinu (Medusa) hlavu a nepřátelé zkameněli.

Po dále už ničím nerušené svatbě se novomanžel vydali k Perseovi (Perseus) domů na ostrov Serif. Zrádný král Polydektos (Polydektos) přivítal Persea (Perseus) posměchem a s nedůvěrou. Aby ho Perseus (Perseus) přesvědčil, že skutečně Medusu (Medusa) zabil, ukázal mu její hlavu. Král Polydektos (Polydektos) se na ni podíval a zkameněl. Perseus a Andromeda pak vládli nad jeho ostrovem.

Perseus zabil svého dědu

Perseus (Perseus) se poté rozhodl podívat do města svého děda Akrisia (Akris). Starý král se před ním ukrýval v přestrojení a nesetkali se. Perseus se proto zastavil na sportovních hrách. Když házel diskem, ten se mu nějak vysmekl, vletěl do hlediště a zabil jednoho z diváků. Ukázalo se, že mrtvým byl jeho dědeček. Věštba, která byla vyslovena na počátku celého příběhu, se tak naplnila.

Božské dary a i hlavu Medusy (Medusa) vrátil bohyni Athéně (Athéna). S Andromedou (Andromeda) měli řadu potomků, z nichž nejvýznamnější byl jeho vnuk Hérakteitos (Hérakleitos).

DOMINO – SKLOŇOVÁNÍ CIZÍCH JMEN

HÁDES	6. PÁD (ATHÉNA)	ZEUSE	1. PÁD (PEGAS)
ATHÉNĚ	7. PÁD (KRAKEN)	PEGASUS	6. PÁD (PERSEUS)
KRAKENEM	2. PÁD (ZEUS)	ZEUSE	6. PÁD (KRAKEN)
DIA	5. PÁD (POSEIDON)	PEGASUS	3. PÁD (ZEUS)
POSEIDONE	3. PÁD (ZEUS)	ZEUSE	6. PÁD (KRAKEN)
ZEUSOVI	6. PÁD (KRAKEN)	PEGASUS	4. PÁD (MEDUSA)
		ZEUSE	1. PÁD

11.4 Návrh vyučovací hodiny s dětskými časopisy

TÉMA: Podnikání

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Člověk a společnost

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Výchova k občanství

ČÁST VZDĚLÁVACÍHO OBORU: Občanská výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

k učení – využívání informací, uvádění informací do souvislostí

komunikační – schopnost argumentace, naslouchání druhým

sociální a personální – spolupráce ve skupině, diskuze v malé skupině i celé třídě,

respekt k druhým lidem

občanská – respekt ke spolužákům
k řešení problémů – nalezení různých variant řešení
pracovní – účinné využívání materiálu, základy podnikání

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

Žáci si osvojí pojem podnikání s jeho charakteristickými prvky.

Žáci si osvojí základní poznatky o jednotlivých časopiseckých titulech spolu s jejich vlivem na odběratele.

POMŮCKY:

- barevné kartičky s čísly
- časopisy *ABC – časopis generace 21. století, 21. Století Junior*
- časopis *Pevnost*
- časopisy *Dívka, Popcorn, BravoGirl!*
- časopisy se sportovní tematikou
- komiksové časopisy
- arch papíru
- barevné fixy
- minidotazník

ČASOVÁ DOTACE:

- myšlenková mapa: 5 minut
- podnikání: 5 minut
- tvorba plakátu: 15 minut
- diskuze: 17 minut
- závěr: 3 minuty

STRUKTURA HODINY:

Vyučující vyzve jednoho z žáků, aby napsal na tabuli pojem „časopis“. Za pomoci didaktické metody myšlenková mapa žáci napíší na tabuli vše, co je k danému tématu napadne. Pokud žák napíše na tabuli název časopisu či odkaz ke skupině časopisů z vyučujícím vymezené oblasti, dostane barevnou kartičku s příslušným číslem. Například modrou kartičku s číslem jedna pro sportovní tematiku. Jakmile je iniciativa třídy

vyčerpána, učitel zjistí, kolik studentů příslušnou kartičku nemá. Tito žáci si vyberou oblast podle svého uvážení.

Za pomoci návodních otázek si třída zopakuje, co ví z minulé hodiny o podnikání. Zazní otázky typu: *Jak bys charakterizoval podnikání? Co víš o způsobech podnikání? Jaký bys byl podnikatel? Podniká někdo ve tvém okolí? Myslíš si, že by ses dokázal prosadit na pracovním trhu?*

Žáci se rozdělí do skupinek podle barevných kartiček. Úkolem každé skupinky je proměnit se na chvíli v podnikatele. Podle kartiček s čísly je jednotlivým skupinám rozdán soubor časopisů, např.: *ABC – časopis generace 21. Století, 21. Století Junior, Dívka, Popcorn, AutoMoto, Fotbal, Hokej, Rychlé šípy, Superman* apod. Spolu s nimi dostanou žáci také barevné fixy a velký arch papíru. Jejich úkolem je prohlédnout si zadané časopisy a v diskuzi s ostatními členy se dozvědět proč je daná tematika zajímavá tak, že si ji vybrali. Následně navrhnout na arch papíru plakát, slovní i obrazový, tak jak vidí svůj časopis. Úkolem plakátu má být zaujmout ostatní členy třídy, aby je přesvědčit k nákupu právě jejich časopisu. Žáci by se měli převážně dozvědět, co je na časopisu zajímavé. Co v něm mohou a nemohou najít. Jak může přispět k jejich pohledu na svět.

Po skončení této práce se jednotlivé plakáty vylepí na tabuli. Úkolem skupin je diskutovat za pomoci vyučujícího jako řídicího prvku o kvalitách a přínosu jednotlivých časopisů. Prostor je dán nejprve představení jednotlivých časopisů tak, jak je vidí jeho „prodejci“. Teprve následně probíhá diskuze o výhodách a nevýhodách, přínosu nebo pouze zábavě jednotlivých titulů.

Reflexe úspěšnosti malých podnikatelů proběhne formou minidotazníku, na jehož základě bude příští hodinu známa jejich úspěšnost.

MINIDOTAZNÍK – PODNIKÁNÍ

1. Který časopis jsi prezentoval/a?
2. Který časopis by sis po prezentaci koupil/a?
3. Proč?
4. Který časopis by sis nekoupil/a?
5. Proč?

11.5 Návrh vyučovací hodiny s komiksovým časopisem

TÉMA: Komiks

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: Jazyk a jazyková komunikace

VZDĚLÁVACÍ OBOR: Český jazyk a literatura

ČÁST VZDĚLÁVACÍHO OBORU: Slohová výchova

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

- k učení – práce s textem, uvádění informací do souvislostí
- komunikativní – písemné vyjádření myšlenek, naslouchání druhým
- sociální a personální – spolupráce ve skupině
- pracovní – účinné využívání materiálů

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- Žáci si osvojí základy komiksu.
- Žáci se seznámí s autorem Jaroslavem Foglarem a jeho tvorbou.
- Žáci si osvojí vypravování na základě obrazové předlohy.

POMŮCKY:

- nelinkované papíry
- komiksové časopisy
- portrét Jaroslava Foglara

- nakopírované stránky z časopisu Rychlé šípy
- nakopírované stránky z časopisu Rychlé šípy s vymazanými bublinami

ČASOVÁ DOTACE:

- volné psaní: 5 minut
- teoretická příprava: 10 minut
- zápis do sešitu: 5 minut
- práce s textem: 25 minut

STRUKTURA HODINY:

Vyučující začne vyučovací hodinu nadpisem „komiks“ na tabuli. Následně rozdá žákům nelinkované papíry se slovy, aby si každý z nich na první řádek slovo komiks opsal. Následuje metoda volného psaní. Úkolem žáků je během předem stanoveného časového limitu, 3 minuty, bez přestávky psát vše, co je k danému tématu napadne. Žákům je vysvětleno, že nejdůležitější není pravopis, ale neustálé zaznamenávání nápadů a asociací spojených s komiksem. Mohou také do textu psát věty typu: *Mě nic nenapadá. Nevím, co bych měl psát. Toto téma pro mě není zajímavé.* Po skončení časového limitu vyučující nechá některé práce žáků přečíst. Podobnosti, které se v nich objevují, zaznamená na tabuli.

Vyučující postupně vysvětluje žákům, že komiks pochází z italského slova fumetto, které znamená oblaček. Toto pojmenování je symbolem dnešních bublin, ve kterých bývá vypsána většina komiksového příběhu. Většinu příběhu ovšem tvoří jednotlivá obrazová pole, která text pouze doplňuje. Proto je jazykové vyjádření stručné, ale velmi výstižné. Výrazným prostředkem se tak stává řada citoslovcí a přesných označení, na rozdíl od metafor a různých obrazných vyjádření jako v klasickém vypravování. Přesto i komiks je jednou z jeho forem.

Vyučující následně vyzve třídu ke spolupráci otázkami: *Čte někdo z vás komiksy? Jaké komiksové příběhy znáte? Víte, které z těchto příběhů jsou zfilmované, nebo z nich byla vytvořena kniha? Odebírá někdo z vás přímo komiksový časopis?* Odpovědi jednotlivých žáků doplní – mezi nejznámější komiksové příběhy patří Batman, Spiderman a v České republice Rychlé šípy od Jaroslava Foglara. Nakonec si žáci udělají krátký zápis do sešitu, který může vypadat následovně:

Komiks

- způsob vyprávění, kdy hlavní úlohu hrají za sebou jdoucí obrazy doplněné krátkým textem
- text je vepsán do bublin jdoucích od jednotlivých postav
- dynamika příběhu je dána obrazem
- hojné využívání citoslovcí

Nejznámější komiksy

- *Batman*
- *Spiderman*
- *Rychlé šípy*

V další části hodiny žáci dostanou do dvojice nakopírovanou dvojstranu z časopisu *Rychlé šípy*. Celá třída si společně přečte příběh, který daný materiál zobrazuje. Popřípadě si ještě ukáže a povysvětlí některé rysy, které se komiksu týkají. Vyučující si poté papíry od všech vybere a tentokrát rozdá žákům další stránku příběhu. Na ní je ovšem jiné to, že text v daných bublinách je vymazán. Úkolem každé dvojice žáků je prázdná políčka, během několika minut, podle smyslu doplnit. Po skončení časového limitu vyučující vyzve žáky, aby své práce přečetli. Postupně vyučující se třídou projde jednotlivá políčka celého pracovního listu. Nakonec přečte originální znění daného listu. Pokud zbude čas, celá třída si přečte i konec příběhu.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapování dětského časopisectví z historické perspektivy a jeho působení na dětského čtenáře spolu s navržením možností využití dětských časopisů jako informačního zdroje a jako prostředku informační výchovy na 2. stupni základní školy.

K zvládnutí první části úkolu byly přínosné rozhovory s šéfredaktory dětských časopisů, které umožnily získání základního přehledu o tvorbě a stanovených cílech jednotlivých periodik jako informačních zdrojů pro dětské čtenáře. Tyto informace byly později použity v této diplomové práci. Dále bylo provedeno dotazníkové šetření na základních školách ve Východočeském kraji zjišťující aktuální stav využívání dětských časopisů jako prostředků informační výchovy.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že dětské časopisy se na základních školách v dnešní době používají jako jeden z mnoha zdrojů informační výchovy. Jejich využití je závislé na několika následujících faktorech. Jedná se o délku praxe vyučujícího, předměty, které vyučuje, ale také možnosti školy, které umožňují jejich využití.

Hlavním úkolem bylo navržení možnosti využití dětských časopisů jako prostředků informační výchovy. Na základě vyhodnocení aktuálního užívání dětských časopisů byly navrženy konkrétní příklady jejich využití jako informačních zdrojů ve vyučovací hodině.

Seznam literatury

- [1] FILIPOVÁ, M. *Výchova k práci s informacemi na základních školách*. Praha: SPN, 1989. 60 str.
- [2] ČUMPLOVÁ, L.; HANZOVÁ, M. *Školní knihovny a výchova k práci s informacemi*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1993. 30 str. ISBN 80-211-0161-X
- [3] MLEZIVA, E. *Diktatura informací: jak s námi informace manipulují*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 133 str. ISBN 80-86898-12-1
- [4] DOSTÁL, J. Informační a počítačová gramotnost – klíčové pojmy informační výchovy. In *Infotech 2007- moderní informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Olomouc: Votobia, 2007. 6 str.
Dostupné na: http://nazornost-ucebni-pomucky.xf.cz/informacni_gramotnost.pdf
- [5] BARCALOVÁ, V.: *Program systematické informativní výchovy v komplexním působení na děti a mládež v Západočeském kraji*. Plzeň: Knihovna města Plzeň, 1977. 64 str.
- [6] LAISKE, M.: *Časopisectví v Čechách v letech 1650-1847*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1959. 179 str.
- [7] KLIMEŠ, V. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha: Orbis, 1955. 193 str.
- [8] AUDY, O. a kol.: *Literatura pro mládež*. Brno: Společnost pedagogického musea, 1940. První vydání. 91 str.
- [9] CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J.: *Kontury české literatury pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. Druhé vydání. 296 str. ISBN 13-786-84
- [10] POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a čtyři mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. První vydání. 201 str. ISBN 14-316-87
- [11] VOLF, J.: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. In *Československá vlastivěda*. Praha: Sfinx Bohumil Janda, 1933.
- [12] POSPÍŠIL, O., SUK, V. F.: *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924. 308 str.
- [13] CLAIR, R., TICHÝ, J.: *Comics*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1967. 60 str.

- [14] NEFF, Ondřej: *Tři eseje o české sci-fi*. Praha: Československý spisovatel, 1985.
Vydání první. 100 str. ISBN 22-145-85
- [15] WOJNAR, P., ZMRZLÍK, B.: *Jak se dělá školní časopis aneb Školní časopisy pod lupou*. Ostrava: Grafie, 1998. 36 str.
- [16] TOMAN, V.: *Můj život s abc – ábíčkem*. Praha: Ostrov, 2005. 207 str. ISBN 80-86289-38-9
- [17] Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.
Dostupné na: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf
- [18] CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. 257 str. ISBN 80-7067-287-0
- [19] Časopis Věda a technika mládeži.
Dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/VTM_Science
- [20] Časopis Dívka. Praha: Bauer media, v. o. s., červen 2010.
- [21] Časopis ABC – časopis generace 21. století. Praha: Ringier, květen 2008.
- [22] Časopis ABC – časopis generace 21. století. Praha: Ringier, červenec 2009.
- [23] Časopis ABC – časopis generace 21. století. Praha: Ringier, březen 2010.
- [24] Časopis Pevnost. Praha: Pražská vydavatelská společnost, s.r.o. 2010.
- [25] Časopis Ikarie. Praha: Mladá fronta, 2010.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Rozhovor s šéfredaktorem časopisu 21. Století Junior

Příloha č. 3: Rozhovor s šéfredaktorem časopisu Pevnost

Příloha č. 4: Rozhovor s šéfredaktorem školního časopisu Mendelíček

Příloha č. 5: Rozhovor s šéfredaktorem školního časopisu Javorníček

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,
prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku, který slouží pouze pro účely mé diplomové práce. Děkuji.

Markéta Hurytová

A. Identifikační údaje

1) pohlaví

- Muž
- Žena

2) délka praxe

- do 5 let
- 5 – 10 let
- 10 – 15 let
- nad 15 let

3) Které předměty vyučujete? (prosím vypište)

.....

B. Výpovědi vyučujících

4) Jaké časopisy při výuce využíváte?

5) V případě, že nepracujete s časopisy, jaké Vás k tomu vedou důvody?

6) Jak často časopisy využíváte?

- denně
- 1x týdně nebo častěji
- 1x za měsíc nebo častěji
- Méně než 1x za měsíc
- Méně než 1x za rok

7) Kde získáváte časopisy k výuce?

- kupuji si je
- kopíruji si je
- půjčuji si je
- odebírá je škola

8) Při výuce máte časopis pouze vy, nebo i celá třída?

9) K jaké části výuky časopisy využíváte?

- Opakování
- Vysvětlení nové látky
- Procvičování
- K cílené informační výchově
- Domácí úkoly

10) S jakými cíli zařazujete časopisy do výuky?

11) Kde získávají časopisy žáci?

- Škola
- Žáci sami

12) Jaké klady spatřujete při využití časopisu ve výuce?

13) Jaké podmínky by musely být splněny, abyste časopisy ve výuce používal/a?

Příloha č. 2: Rozhovor s šéfredaktorem časopisu 21. Století Junior³⁴

Otázka: Při vydávání časopisu 21. Století Junior počítáte s tím, že se děti z něho něco naučí, budou s ním dále pracovat, nebo si ho pouze přečtou?

Odpověď: Prvořadým cílem je, aby si ho děti koupily a přečetly si ho. Tedy v první řadě prodej, to je záměr vydavatele. V druhé řadě je to děti pobavit a vychovávat. I když to spolu zdánlivě nesouvisí, důležité je oboje. Prodává nám titulní stránka a dárek, výchovná část je až druhořadá. Nicméně spolu souvisí. Ve chvíli, kdy chcete dělat dětská časopis, musíte uvažovat, a to si myslím, že v naší republice není, aby se časopis líbil nejenom dětem, ale také učitelům a rodičům. Proto si myslím, že náš časopis, který je pro chytré děti, dokáže obstát nejenom u nich, ale také ve škole a u rodičů. Myslím si, že záměr od výrobce by měl být takový, že ten časopis bude dále soužit jako výchovná pomůcka.

Otázka: Formulujete jednotlivé články s ohledem na věk cílového čtenáře?

Odpověď: Jistě. Hlavní je připodobňování jednotlivých, těžko představitelných, údajů k věcem, které si čtenář dovede představit, např. 40 tun = 10 aut apod.

---

³⁴ Rozhovor se šéfredaktorem časopisu 21. Století Junior Zdeňkem Ležákem, Praha, červen 2010

Otázka: Schvaluje všechny články, které se vydávají?

Odpověď: V podstatě je i navrhuji. Šéfredaktor funguje tak, že navrhuje časopis na rozkresy. Přesně tak víme, co v konkrétním čísle kde bude. Tenhle návrh je dáván vydavateli nebo mediálnímu řediteli, kteří se k tomu vyjádří. \dále se o konceptu domlouvám s redaktorkou. Skladbu vymýšlíme takovým způsobem, aby se objevilo, co nejvíce témat. Časopis ABC třeba má ve své strategii, že když má téma čísla, tak je k němu napsáno více než dvojstrana a dále příbuzná témata. My se naproti tomu snažíme nedávat k sobě příbuzná témata.

Otázka: Jak dlouho dopředu připravujete jednotlivá čísla?

Odpověď: Zhruba dva až tři měsíce.

Otázka: Jak se díváte na články na pokračování?

Odpověď: V každém čísle nám běží nějaký seriál. \já jsem přesvědčen o tom, že by tam měly být. Podporují prodej.

Otázka: Myslíte si, že dělat dětský časopis je těžší než časopis pro dospělé?

Odpověď: Je to jiné. \neřekl bych, že je to těžší. Je důležité přizpůsobit se dítěti, říci mu to více polopatě a navíc mít ten vhléd. Je potřeba brát ho jako partnera. Druhá věc je vizualizace. Pro děti j důležitá barevnost a množství obrázků.

Otázka: Dokážete si představit, že by se s Juniorem dále pracovalo (třeba ve školách)?

Odpověď: Představa je jasná. Je to doplňková četba, debata o různých tématech, experimentální výuka. Práce ve škole s časopisem je naprosto reálná. Junior je svým obsahem vhodný pro více předmětů, a proto to funguje dobře. Jde také o to, aby učitelé byli aktivnější.

Otázka: Myslíte si, že je důležitější forma nebo obsah časopisu?

Odpověď: Pro prodej určitě vizuální stránka. Ve druhém plánu, abych čtenáře získal na delší dobu je to obsah.

Otázka: Spolupracujete s nějakými odborníky?

Odpověď: Je to velmi náročné. Hlavně z finančních důvodů.

Otázka: Máte někoho na korektury?

Odpověď: Ano.

Otázka: Je nějaký specifický důvod, proč jsou články krátké?

Odpověď: V podstatě to vychází z toho, že lidi nechtějí číst, tím méně děti.

Otázka: Připisujete velkou důležitost estetické stránce?

Odpověď: Určitě. Barvy by měly ladit s tématem. Jsou také prostředkem dynamiky.

Otázka: Myslíte si, bez ohledu na prodejnost, aby časopis vychovával, nebo aby se dětem líbil?

Odpověď: Já jsem pro to formování. Myslím si, že časopis by měl vychovávat. Je to vedle školy další důležitý prvek, který dětem pomáhá utvářet vlastní názor. Proto také vyhledáváme problematika témata. Ve chvíli, kdy dítě bude mít k časopisu důvěru, tak určité poučování lépe stráví.

Příloha č. 3: Rozhovor s šéfredaktorem časopisu Pevnost³⁵

Otázka: Proč jste se rozhodl pracovat v časopise Pevnost?

Odpověď: Byla to příležitost, kterou si člověk nesmí nechat utéct, protože se může objevit jednou za život. Už od dětství jsem neustále něco psal a kreslil, ale – také vydával. Pokračoval jsem v tom na střední škole, i později, když už jsem se začal věnovat fantastice. Právě fanziny (amatérské žánrové časopisy) byly odrazovým můstkem, z něhož jsem skočil rovnou za „hradby“ Pevnosti.

Otázka: Jak vnímáte časopis Pevnost a jeho místo na dnešním trhu?

Odpověď: Nechci být neskromný, ale беру ji jako časopiseckou vlajkovou loď fantastického žánru u nás. Rád říkám, že je to takový bedekr, průvodce po neexistujících světech, který se určitě vyplatí sledovat každému, kdo by do nich rád našel cestu.

Otázka: Myslíte si, že je těžší vydávat takto zaměřený časopis nebo časopisy obecné?

Odpověď: Nemyslím. Každá z oblastí, ať už žánrová, či mainstreamová, má svá pro a proti. Fantastika nemá příliš širokou čtenářskou obec, což vydávání časopisu v mnoha

---

³⁵ Rozhovor se šéfredaktorem časopisu Pevnost Tomášem Němcem, Praha, říjen 2010

věcech svazuje. Na druhou stranu tady není tak početná konkurence, za to ale nároční, sečtělí a inteligentní čtenáři, kteří se nebojí podělit o svůj názor.

Otázka: Ke kterým čtenářům se snažíte obracet?

Odpověď: K těm, které baví objevovat, žasnout, přemýšlet a pohlížet za horizont všedních dní. Ke čtenářům aktivním, vzdělaným a ochotným v tom dobrém slova smyslu „propadnout“ svým koníčkům. A to bez ohledu na pohlaví, věk, náboženské vyznání či sexuální preference.

Otázka: Máte vytyčený určitý cíl, na jehož základě časopis vydáváte? Nebo si stanovujete jednotlivé cíle pro daná čísla?

Odpověď: Máme dlouhodobou i krátkodobou koncepci. Ta dlouhodobá má podobu kostry jednotlivých čísel daného roku. Trh s fantastikou je hodně proměnlivý, proto není možné plánovat moc dopředu, jinak přestanete být aktuální. A to si v konkurenci velmi kvalitních internetových magazínů nemůžeme dovolit. Krátkodobá koncepce se pak zaměřuje na témata jednotlivých čísel.

Otázka: Jak hodně dopředu se jednotlivá čísla připravují?

Odpověď: Jak jsem uvedl výše – protože chceme „surfovat na rázové vlně“ fantastiky na samotné špičce, musíme být aktuální. Tzn., konkrétní číslo se začíná připravovat cca deset dní před začátkem měsíce, na jehož konci následně vyjde.

Otázka: Jakým způsobem vybíráte články do časopisu?

Odpověď: Jsou dva způsoby. První tvoří cca 80 % a to je ten, kdy články zadávám sám. To, o čem píšeme, pak odráží skutečný stav fantastické scény, tedy oblast literatury, filmu, her a fanouškovského života. Druhý způsob spočívá v nápadech kmenových redaktorů a stálých externích přispěvatelů. Ty zajímavé a životaschopné jsou realizovány. Samozřejmě se tyto způsoby velmi často prolínají: já navrhnou rámeček a redaktor jej svými nápady dotvoří.

Otázka: Je těžké shánět osobnosti pro rozhovor?

Odpověď: Vůbec ne. Možná se zdá, že fantastika (a zvláště ta česká) není nijak rozsáhlá, ale opak je pravdou. Existuje spousta lidí, se kterými je zajímavé si promluvit, zjistit jejich názory. Navíc dáváme prostor i zahraničním tvůrcům, takže je stále z čeho vybírat.

A všichni jsou vstřícní, milí a ochotní, protože dobře vědí, že prezentace v časopise jim může v jejich práci jen pomoci.

Otázka: Podle čeho se rozhodujete, které články zařadit a které nikoli?

Odpověď: Kritéria, která tvoří spojitou nádobu, jsou dvě: téma a kvalita (formální i obsahová). Protože jsme komerční, nedotovaný časopis, musíme se snažit o co nejširší záběr. V praxi to znamená, že perfektně napsaný článek, který by zajímal dva lidi v republice, musím odmítnout. Ale stejně učiním u paskvilu těžícího pouze z popularity zpracovávaného tématu.

Otázka: Kdo všechno může přijít s článkem, který by byl později otisknut?

Odpověď: Vzhledem ke kapacitním důvodům může v současnosti přijít hlavně kmenový redaktor a externí přispěvatel. Bohužel nejsme schopni se probírat stohy textů mladých neznámých publicistů, protože to není v podmínkách natolik malého časopisu, jakým je Pevnost, zvládnutelné. Nicméně i přesto jsme našli alespoň částečné řešení: na našem komunitním webu www.pevnost.cz mohou začínající tvůrci publikovat svá díla. Jejich snažení samozřejmě registrujeme a je proto šance, že si dotyčného, řečeno fotbalovou hantýrkou, „vytáhneme“ do časopisu.

Otázka: Kolik členů má vaše redakce?

Odpověď: Pokud se ptáte na lidi, kteří fyzicky sedí v redakci, tak dva: kolegyni Kristinu Nowakowskou, která se stará o marketing časopisu, a mě. Zbývají redaktori jsou externisté, a to ať už jde o kmenové redaktory (těch je osm), přispěvatele (počet i obsazení se proměňuje, ale je jich kolem dvaceti), grafika, korektorku a nově i editora.

Otázka: Specializují se jednotliví redaktori na některé oblasti (sci-fi, horor)?

Odpověď: Specializují, ale zpravidla se nejedná pouze o jeden žánr. Stejně se kumuluje zaměření dotýčných na jednotlivé okruhy našeho zájmu, tedy na literaturu, hry, film a životní styl.

Otázka: Dělá vám někdo korektury textu?

Odpověď: Ano, máme externího korektora, jímž je již několik let Jana Kunová. S letošním prosincovým číslem ale došlo v Pevnosti k obrovitému kroku kupředu, který si však uvědomí – a docení ho – pravděpodobně pouze ti, kteří někdy pracovali v médiích.

Náš dlouholetý kmenový redaktor Jiří Popiolek totiž rozšíří pole své působnosti a stane se vůbec prvním „editorem“ v dějinách časopisu. Tedy člověkem, který převezme část mé dosavadní práce spočívající v obsahové a formální úpravě veškerých pevnostních textů.

Otázka: Myslíte si, že je možné s tímto časopisem dále pracovat (např.: ve škole), nebo podle vás slouží jenom k informování?

Odpověď: Určitě se s ním dá pracovat. Nejen, že Pevnost informuje, ale také vzdělává (články o vědě a historii) či probouzí tvořivost (literární dílny, rubrika Profici radí). Právě v oboru tvůrčího psaní může napomoci ve výuce a některého ze studentů časem třeba přivést na své stránky coby literáta či publicistu.

Otázka: Myslíte si, že je důležitější forma časopisu nebo jeho obsah?

Odpověď: Zdravé, podle mě, je rozdělení 80 % obsah, 20 % forma. Bohužel, žijeme v poměrně složité době, která mnohdy vyvolává touhu po jednoduchosti a povrchnosti, se kterými se forma ráda kamarádí. Mluví se o tom, že je potřeba v časopisech publikovat více obrázků a méně textu, protože takový je současný trend. S tím nesouhlasím. Prioritní je určitě obsah, na druhou stranu by měl být adekvátně zabalen.

Otázka: Na co se spíše zaměřujete (forma x obsah)?

Odpověď: Ačkoli to ze stránek Pevnosti možná na první pohled nevypadá, zaměřujeme se hlavně na obsah, forma (u lifestyleových periodik často zbytnělá) jej pouze doplňuje a podporuje.

Otázka: Připisujete velkou důležitost vizualizaci jednotlivých stránek?

Odpověď: V současnosti ano, protože připravujeme novou grafickou podobu Pevnosti. Ta stávající „funguje“ už čtyři roky a to už je poměrně dlouhá doba, protože vnímání čtenáře se časem otupí a unaví. V novém layoutu hodláme jít po větší jednoduchosti, chceme, aby časopis působil moderně a sexy, ale rovněž si dobře uvědujeme, kde jsou naše kořeny a ty nechceme opustit. Jsme časopisem hlavně pro fanoušky a chceme jim dávat to, co mají rádi a co se jim líbí a přitom je (snad mile) překvapovat.

Otázka: Sledujete na trhu ostatní časopisy, které se tématikou přibližují tomu vašemu?

Odpověď: Jednoznačně, o konkurenci musí mít člověk přehled, protože jen tak může mít před ní náskok. Sledujeme ale nejenom tištěná periodika zaměřená na fantastiku, ale

rovněž žánrové weby a samozřejmě i časopisy a magazíny mainstreamové, protože jsme časopisem prodávaným po celém Česku a Slovensku, takže si nemůžeme dovolit ztrácet krok ani s hlavním proudem.

Příloha č. 4: Rozhovor s šéfredaktorem školního časopisu Mendelíček³⁶

Otázka: Jaké důvody Vás vedli k vydávání školního časopisu?

Odpověď: Chceme dávat žákům možnost vyjadřovat se k věcem a záležitostem kolem nich, umožnit jim publikovat svou tvorbu, která by jinak končila v šuplíku, podpořit a rozvinout jejich talent, čtenářskou gramotnost...

Otázka: Kdo přišel jako první s návrhem na vydávání školního časopisu?

Odpověď: S nápadem vydávat časopis ve škole přišel v roce 1991 češtinář po dohodě se svými žáky.

Otázka: Jaké jste si stanovili cíle při jeho tvorbě?

Odpověď: Cílem bylo a je informovat a pobavit všechny čtenáře časopisu, podpora čtenářské gramotnosti nebo rozvoj žákovských dovedností, které jsou nutné k vydávání časopisu...

Otázka: Z kolika členů se skládá Vaše redakce?

Odpověď: Každoročně to bývá 6 – 10 členů.

Otázka: Jakým způsobem jste vybírali členy redakce?

Odpověď: Výběrovým řízením vždy na začátku roku a oslovováním vytypovaných žáků.

Otázka: Jsou ve Vaší redakci zastoupeni více žáci nebo učitelé?

Odpověď: Žáci!

Otázka: Kdo všechno může přispívat do Vašeho časopisu?

Odpověď: Kdokoliv, kdo projeví zájem: žák, učitel, rodič, přítel či známý školy...

Otázka: Máte nějaké místo (nástěnku, schránku) kam mohou žáci psát své nápady?

---

³⁶ Rozhovor s Pavlem Wojnarem, zástupcem ZŠ Mendelova, o školním časopisu Mendelíček, pomocí e-mailové korespondence, říjen 2010

Odpověď: Nástěnka slouží jako informátor a reklama na časopis, příspěvky jsou vhazovány do schránky časopisu...

Otázka: Jakým způsobem jste vybírali název časopisu?

Odpověď: Vybrali ho žáci: hlasováním celé školy ze tří nej návrhů...

Otázka: Jak často vychází Váš časopis?

Odpověď: V průměru to je čtvrtletně.

Otázka: Jakým nákladem vychází?

Odpověď: V průměru 250 kusů.

Otázka: Je dostupný všem žákům zdarma, nebo ke koupi?

Odpověď: Samozřejmě že ke koupi! Nic není zadarmo, proč by měl být časopis??

Otázka: Posíláte časopis např.: na úřad, do knihoven či na jiná místa?

Odpověď: Před 10 lety ano, dnes už neposíláme, předáváme! Komu? Různě: návštěvám a hostům školy, lidem, které potkáme my na výjezdech... Takže i na úřad či do knihovny se dostávají.

Otázka: Spolupracujete se školami, které také vydávají časopis?

Odpověď: V současnosti ne. Ale když někdo požádá, náš časopis mu dáme, případně se rádi inspirováme v časopisech, které naopak dostaneme.

Příloha č. 5: Rozhovor s šéfredaktorem školního časopisu Javorníček³⁷

Otázka: Jaké důvody Vás vedli k vydávání školního časopisu?

Odpověď: Chtěli jsme zveřejňovat dětské práce nikde jinde než na školních nástěnkách, později jsme ho začali brát jako zdroj informací

Otázka: Kdo přišel jako první s návrhem na vydávání školního časopisu?

Odpověď: Paní učitelka Vondrová

---

³⁷ Rozhovor s redaktorkou školního časopisu Javorníček, vyučující Vondrovou, Vysoké Mýto, září 2010

Otázka: Jaké jste si stanovili cíle při jeho tvorbě?

Odpověď: Cílem bylo pouze poukázání na úspěch jednotlivých žáků, dnes ho bereme jako zdroj informací pro žáky, způsob jak je pomocí soutěží či anket motivovat

Otázka: Z kolika členů se skládá Vaše redakce?

Odpověď: Z 5 žáků a mé osoby (Vondrová)

Otázka: Jakým způsobem jste vybírali členy redakce?

Odpověď: Náhodným výběrem, nejprve podle zájmu ... dnes pokud některý člen redakce něco nesplní, můžeme ho vyměnit za jiného

Otázka: Jsou ve Vaší redakci zastoupeni více žáci nebo učitelé?

Odpověď: Žáci, pouze jedna vyučující

Otázka: Kdo všechno může přispívat do Vašeho časopisu?

Odpověď: Do časopisu přispívají spíše výhradně jenom redakční rada, pokud je nějaký zajímavý námět od jiných žáků nápad dávají redakční radě a ta ho zpracuje

Otázka: Máte nějaké místo (nástěnku, schránku) kam mohou žáci psát své nápady?

Odpověď: Ne ..... říkají je redakční radě

Otázka: Jakým způsobem jste vybírali název časopisu?

Odpověď: Podle názvu školy .... Název byl stanoven redakcí

Otázka: Jak často vychází Váš časopis?

Odpověď: Jednou měsíčně, letos je to třetím rokem

Otázka: Jakým nákladem vychází?

Odpověď: 70-80 kusů

Otázka: Je dostupný všem žákům zdarma, nebo ke koupi?

Odpověď: Žáci si ho mohou koupit za 5Kč

Otázka: Posíláte časopis např.: na úřad, do knihoven či na jiná místa?

Odpověď: Časopis je v městské knihovně .... Posílá ho tam paní zástupkyně bez vědomí redakční rady

Otázka: Spolupracujete se školami, které také vydávají časopis?

Odpověď: ne